

СВОБОДНА МИСЪЛ

ИЗДАВА ФЕДЕРАЦИЯТА НА АНАРХИСТИТЕ В БЪЛГАРИЯ • LE JOURNAL DE LA FÉDÉRATION ANARCHISTE BULGARE (FAB)

Грядущата революция

3

Нашата стратегия и тактика пред неизбежния крах на стария свят.

Науката и анархизмът

5

Съвременните научни достижения просто доказват далновидността на анархическата мисъл.

Кронщат, 1921, Париж 1871

6

Ненаучените уроци от неуспехите на народната съпротива срещу властта и капитала.

110 години от подвига на „Гемиджуите“

8

Автентично за претечите на българския анархизъм.

Дъщерята на семкаря

11

Очерк за Емилия Лазарова и други жени в нашата революционна история.

ТЕМА НА БРОЯ

ТЕМА НА БРОЯ: КОГАТО ДЪРЖАВАТА Е НА КОЛЕНЕ...

Смяна на политическия или на социалния „модел“?

на вниманието на тези от протестиращите, които стигат бавно и мъчително до идеята за самоуправление и „контрол над монополите“, вместо за премахването им

По всичко изглежда, че „бурята на протестите“ върви към своя заглъхващ финал, понеже възвестилият и придружаващите я „гърмежи“ са като описаната в „Под игото“ стрелба с черешовото топче, наподобяваща „звук от нецензурния канал на Боримечката“. Наблюдавайки агонията на нашенската „февруарска революция“, която ни изведе на първа страница в световните новини, би трябвало да я кръстим „как ехото заглъхва, когато гръм удари“.

Ще припомним в галоп развоя на протестите, отзад-напред, оставяйки страницата за заключения и поуки отворе-

на, тъй като „бурите в чашата с вода“ все още продължават.

В края на месеца, последните информации гласят: вечерта на 28 февруари т. г., на „Орлов мост“ са се събрали 50 души, от които полицията арестувала пет (10%). От тях единият бил на 17 години, „въоръжен с бокс“, а останалите... „криминално проявени“ и ги „настанила“ в първо полицейско управление“. Част от „протестиращите“ прочели имената на 35-те представители на 35 граждански организации, поканени (от Плевнелиев) да се включат в засе-

» » продължава на страница 3

ТЕМА НА БРОЯ: КОГАТО ДЪРЖАВАТА Е НА КОЛЕНЕ...

Бунт, преврат или революция?

(от нашия Близкоизточен кореспондент) В Близкия Изток и в Северна Африка през последните години наблюдаваме избликналия на повърхността и с нищо несдържан порой от сковавани от „цивилизацията“ човешки емоции и волеизявления. Наблюдавайки тези процеси, мнозина са склонни да приемат, че съвременният свят се приближава до момент на рязка, качествена смяна на посоката, като се прощава с мина-

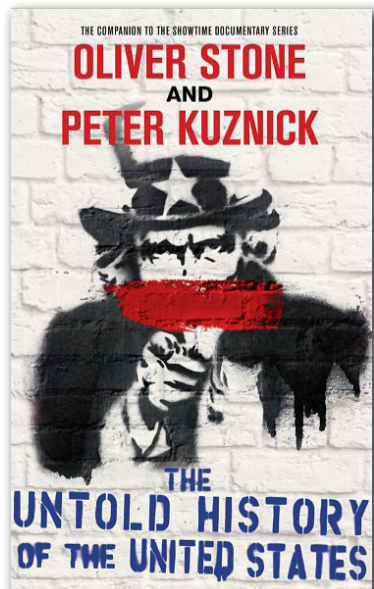
лото си и се устремява към бъдещето. Не са малко вече и писателите, учените, анализаторите, политолозите и всевъзможни книжни пльхове, които до неотдавна се отнасяха с благоговееене към миналото и прибавяха към редица нови явления приставката „пост-“ (като постмодерност, постсъветско пространство, постиндустриално общество, посткапитализъм и т. н.), а сега в писанията си започват да преминават

от „пост-“ към „прото-“. Така съвременното общество се нарича протоинформационно или протоголобално. Господарите на днешния престарял свят се стремят и ще направят всичко възможно, за да пренесат в новия „протосвят“ не това, което искаме, а всичко, което ги устройва и дори много от онова, с което сме свикнали да мислим, че сме се разделили завинаги или с което бяхме готови да си

» » продължава на страница 7

10 ГОДИНИ СЛЕД ВОЙНАТА В ИРАК

САЩ: неписаната история

Режисьорът Оливър Стоун и историкът Питър Кузник разкриват истината за американския империализъм

Трудно може да се каже дали Оливър Стоун е сред най-скандалните кинематографи в Холивуд, но със сигурност е сред най-отличените. Носител на три награди Оскар – за сценария на „Среднощен експрес“, режисурата на „Взвод“ и „Роден на четвърти юли“ и още десетки златни глобуси, сребърни мечки и пр., включително и два ордена от войната във Виетнам, където служи като 20-годишен младеж. Заедно с доцента по история от Американския университет във Ва-

» » продължава на страница 10

БЕЗ ЛОГО

СТАТИИ
АНАЛИЗИ
МНЕНИЯ
ТЕХНОЛОГИИ
ИКОНОМИКА
КУЛТУРА
ПОЛИТИКА
БЪЛГАРИЯ
ОЦЕНКИ

www.bezlogo.com

ЗА КАКВО СЕ БОРИМ

Грядущата революционна буря

» » » продължава от миналия брой

Положението напомня Кубинската криза между СССР и САЩ през 1962 г., когато Хрущов инсталира ракети с ядрени бойни глави на „острова на свободата“. В подобна ситуация Дзян Дзъмин предупреждава, че „Съществува опасност диалогът да излезе извън контрол, независимо от намеренията на китайското правителство, защото убежденията на неговото население могат да генерират своя собствена инерция към конфронтация, каквато лидерите биха предпочели да избягнат... Например ние често казваме „мирно решение“, но понякога добавям, че не можем да се заглъжим да не използваме сила“ и завършва със зле прикритата силова заплаха: „През тези почти 12 години, откакто съм в централното правителство, аз усеща много силно чувствата на милиард и двеста милионния китайски народ. Разбира се, ние изпитваме най-добри чувства към вас, но пламне ли искрата, ще бъде много трудно да се овладеят емоциите на 1 200 000 000 души“.

На това американският Велзевул отговаря: „В една военна конфронтация между САЩ и Китай, дори и ние, с болка в сърцето, ще бъдем длъжни да подкрепим своята собствена страна“.

Очевидно тук двамата държавни мъже се правят на идиоти, защото знаят много добре, че проблемът не е Тайван, а планетарното господство. Когато останалите причини бъдат налице, оспорваният китайски остров ще послужи като повод за началото на нова световна скотобойна, каквито бяха Сараево за Първата или Коридорът до Данциг, през Полша, за Втората световна война, с тази разлика, че тогава жертвите бяха десетки милиони, а в Третата ще са минимум стотици!

Такива са трайните и необратими тенденции в развитието на съвременния свят. Те водят към точката на разрушението на двойното статукво, вследствие на изострящите се до кресчендо глобални, социални и интернационални конфликти. Перспективата и алтернативата, която те очертават пред човешкия род, е **социална революция или термоядрена война**. Само една анархокомунистическа революция може да предотврати империалистическата война, но, ако въпреки всичко, последната избухне, тя ще предизвика раждането на новия свят в сред кръв, глад, смърт, разрушения и неизчислими страдания. Към такава „точка на бифуркация“ се е отправил светът, в който живеем.

Ако тези ни твърдения се окажат „пророчески“, през следващите години, максимум десетилетие-две, материалните предпоставки на Социалната революция и приближаването на света до точката на глобална дестабилизация на социалното и интернационално статукво трябва да породят появата на адекватни революционни идеи, акции и организации, а масовите бунтове, стихийните и спонтанни революционни акции на Петото съсловие ще зачестят, за да се превърнат във всепомитаща лавина. В тази перспектива революционната анархокомунистическа идейна организация трябва да направи всичко необходимо за своето самоизграждане и възпроизвеждане.

Възразяват, че подобна дейност, в условията на един оръелов свят, какъвто господарите му ни подготвят, е невъзможна и както е доказал опитът, само ще вземе многобройни и излишни жертви. Но казвал ли е някога някой анархист, че революцията, с която искаме да изпратим в екарисажа на историята гнешното общество с всичките му атрибути: държавни институции, капитал, наеман труд, пазари, класи и т. н. може да се извърши без жертви? Не разбираме ли, че пътят на резигнацията, опортюнизма и ка-

питулацията, водят към смъртта на революционния идеал, а не дълго след това – и на самия човешки род? Направихме ли обмислени, системни и сериозни опити, както толкова наши предтечи, за да опровергаем капитулантските настроения и твърдения? Не ги ли отрича и цялата нова и най-нова история с нейните нелегални бойни организации и акции? Вярно е, че се изисква интелигентност, воля и кураж, но комуто липсват, е по-добре да си потърси друго поприще.

Крушението на старата система и хаосът (ако от него не се роди новото общество) вещаят глад, мизерия, смърт или граждански войни и в крайна сметка социални революции, а последните не търпят неутрални. Както казва латинската сентенция **„Съдбата води желаещите и влачи нежелаещите“**.

Следователно за революционерите ще бъде от изключителна важност да работят непрекъснато и упорито за създаването на една, макар и немногочислена, даже на първо време сведена до минимум, революционна организация, която да разпространява революционното слово и програма сред „нисшите класи“ и да подкрепя **желаещите** в идейната, психологическата и бойната им подготовка, а в часа на

бифуркацията, на разпада и на хаоса, да се слее с революционната стихия на масите, за да ѝ помогне, така както размахът на крилицата на пеперугата предизвиква разразяване на ураган над необозримия океан, когато всички други буреносни условия са налице, и да даде тласък за извършването на разрушителната и съзидателна работа, вследствие на която, в крайна сметка **Социалната революция ще се излее във формите, подготвени ѝ от роботронната революция**.

Но ако, въпреки всичко, „висшите“ класи съумеят да се задържат върху гърба на „нисшите“, както това постигнаха марксистите през 1917-1921 г. чрез своята диктатура на държавния капитал или седем десетилетия по-късно техните мутанти по време на пазарната демокрация след 1989-1991 г., тоест, ако те успеят да съхранят държавата и класовото общество, макар и с нови етикети, в нова премяна и при нови условия, това ще изправи Петото съсловие пред поредната точка от **каскадата бифуркации в историята**, в която масите и революционерите ще се явят с натрупан опит за следващите сражения, извлекли поуки от предишните си поражения. •

Георги Константинов

ТЕМА НА БРОЯ: КОГАТО ДЪРЖАВАТА Е НА КОЛЕНЕ...

Смяна на политическия или на социалния „модел“?

» » » продължава от страница 1

данието на Обществения съвет“, но другите заявили, че се прави опит „да се замени промяната с подмяна“ (както впрочем това става вече от 24 години) и викали „Долу обществения съвет!“

После, въпреки липсата на „консенсус“ между неарестуваните 45 „граждани, шествието им развяло националните флагове“ и минало по жълтите павата, с викове „Българи юнаци!“ Опитвайки се „да блокират“ булеварда край канала, пресичащ павата, те били изблъскани от полицията, която арестувала още двамата – се съобщава от „пресцентъра на СДВР“...

Всичко щеше да бъде смешно, ако не беше жалко

В „революцията“ участвал живо и новоизбраният първи архиепископ... пардон – първи архиепископ Неофит, с псевдоним „Симеонов“. На въпроса на окаяната ни журналистика, светиня му отговорил: „Ще се търсят едни начини, други начини, трети начини, но да има мир и правата да се търсят благоразумно и достойно за съвременното поколение на ЕС и на България“ и добавил, че „страда истински и отчески за протестиращи-

те, които търсили благословията му, а той ги поздравил отдалеч“... След това патриархата „подчертал значението на БПЦ за укрепване на морала и духа на българския народ, за поддържане на храмовете и за въвеждане на предмета религия в училищата, което ще бъде от полза за бъдещето на децата...“

Сред дежурните политолози, социолози, психолози и др. „оратори на човешкия род“, които затлачват цялата медийна канализация със словоизверженията си, се появи и истиннолюбивият, безкористен и вездесъщ Андрей Райчев, за да ни информира, че „Станишев е истински държавник“ и да предупреди, че малко се плаши от екстремизма на протестиращите, които, ако държавата продължи на същия режим, може да прерасне в бунт“.

Накрая, председателят на народняците от Европейския парламент – Жозеф Дол – е поздравил Б. Борисов за силата му на държавник-реформатор, който е успял да гарантира европейското развитие на България и за решението му да подаде оставка, в името на „националните интереси“.

Макар да твърдят, че протестите са започнали „спонтанно срещу високите сметки за електричество и непри-

косновеността на монополите“, печалният край можеше да се предвиди още в благоевградското им начало, когато на сцената излезе „българската Жана д'Арк“. Оказа се, че тя, както и мнозината изпълзели от гупките си „социално слаби“ бизнесмени, мениджъри и др., „запознали се случайно на митингите“, предводители на „гражданското общество“, които медуите напращаха настойчиво на телезрителите си, са от съюз „СИЛА“ на трактора Алексей Петров. Наред с лозунгите и триколорите те пробутваха надежди, че протестиращите „ще бъдат оправени и всички ще заживеем нормално“, като опротивелите от 23 години партийни муцуни, се заменят с нови, които цели да работят честно и всеотдайно за народа, а не за себе си, роднини и приятели.

Нищо подобно. За да има каквато и да било надежда за подобряване на дереджето на мнозинството от хората, които плащането на тока и парното започват дълбоко под чертата на екзистенциалния минимум, трябва категорично и без прекъсване да се върви към демонтаж или направо взривяване на властовите институции. Колко години трябва да минат, за да можем да разберем, че и илюсовци да седнат на начални-

Пак ли?

ческите кресла, те неизбежно и в съвсем кратки срокове ще станат като всички досегашни „леви“, „десни“ или „центристи“, на които „електоратът“ възлагаше неведнъж надеждите си – у нас от 23 години, а в „първия свят“ вече два века и отгоре.

У нас обаче, след 23 години тълпата стигна до там, откъдето тръгна, или се улови на подхвърлените ѝ въдици за кръгли маси, смяна на политическия модел, велики народни събрания, работещи институции, мажоритарни избори и в добавка – „контрол“ над властта или „гражданско участие в нея по лотариев принцип или жребий“ на из-

плувалите от мътните води на организираната престъпност и контролираната спонтанност нови „лидери“, „представители на гражданите“, „експерти“, бизнесмени, синдикални бюрократи, интелектуалци и всевъзможни други босове на мултрите и гангстерите, от които се очаква да формират „новия“ чистичък и почтен политически елит...

За целта се употребява старата изпитана техника на внасяне на смут, на омаляване на тези, които гладът и мизерията са изкарвали на улицата (превърната в мръсна дума). „Безотговорни“, „неизвестни извършители“

» » » продължава на страница 4

Глупостта на умните

Немалко хора живеят в измислен свят. Реалният е твърде жесток за тях.

Немалко от предпочелите самозаблудата в никакъв случай не са глупаци. Затова пропастта на самозаблудата при тях е още по-дълбока, защото я копае техният жив и остър ум.

Те искат да си представят държавата като комплект от институции, подчинени на като цяло разумни закони, които нямат друга цел и задача в дейността си, освен добруването на гражданите. Те са убедени, че отклоненията на отделни държавници от „свещения дълг към обществото“ са изключения, че се поправят с „активна гражданска позиция“ – петиции, завеждане на дела в съда, сигнали до „отговорни лица“. По този начин „гражданите контролират политиците“.

Същите хора виждат несправедливостите на пазарната икономика, но с лекота приемат афоризма, че „нищо по-добро не съществува“. Едни от тях предпочитат, бленуват и настояват за държавна регулация против монополизма, а значи в интерес на потребителите. Други изповядват вярата, че „невидимата ръка на пазара“ оправя всичко от само себе си.

И никакви факти не ги разубеждават. Поне не и преди тези факти да им смъкнат ризата от гърба, да им отнемат покрива над главата, препитанието, спестяванията, здравето, свободата, живота.

Гражданите контролирали били политиците? Гражданите не искат войни – в тях се мре по-често, отколкото в ПТП. Но политиците обявяват войни или се включват в чужди кампании по плякосване на феодалното владение на поредния набеден за планетарен враг нечастник, а по съвместителство и негодник. Кое не прави нападащите по-малко негодници. Е, кой кого контролира? Гражданите не искат да плащат за некадърността на банкерите – но политиците възнаграждават банките с парите на същите граждани. Хубав контрол, няма що. Гражданите навсякъде по света недоволстват срещу корпорациите – но избират политици, които покровителстват корпорациите, когато не са явни техни марионетки. И къде е контролът?

Пазарът няма алтернатива? В едно семейство, а нерядко и в приятелски кръг нима отношенията се градят върху покупко-продажба? Дори извратеният вариант на плано-

Реалността е жестока. Умният вижда планини от заплетени и затягащи се възли. И се стряска от тях. Така малодушието се превръща в спасение.

стопанство, на гуми без конкуренция, в СССР бележеше по-високи макроикономически показатели. Само дето бе ориентиран към нуждите на Вселената болшевишка държава, собственик на всички средства за производство. И пак – в нея един трактор например бе зает да обработва 4 пъти повече земеделска площ от американския. Това рационално използване на техниката обаче имаше нулев социален ефект, защото произведеното с помощта на този трактор се превръщаше в пушки и патрони, в заплати за Държавна си-

гурност и партокрацията. От друга страна, в Америка същото произведено се харчеше за данъци към държавата и изплащане на дългове към банката.

В човешката история, както и в съвременното съществуване множество форми на стопанска дейност и разпределение на блага, които нито напомнят за диктатура, нито имат нещо общо с капиталистическия пазар. Какво се знае за тях? Защо не се вземат за пример? Защото не бива да се знае онова, което бизнесът и чиновниците смятат за вредно. Още по-малко – да се прилага.

Черешката на тортата изпъква, когато търсещите „добротото“ в системата невинно предлагат на анархистите „да отидат на някой остров, да построят там пример за светлото бъдеще и така ще променят света без кръвопролития“. Може в същия спор да са рекли на друг опонент, че при абсолютно нерегулиран от държавата пазар монополистите ще мачкат всяка конкуренция в зародилци. Даже ще признават, че и в регулирания пазар това става твърде редовно. Но когато се тръсне подобно „островно“ предложение, те сякаш са забравили гумите си. Или не се съгласяват да окачествят дър-

жавата като сила със собствени интереси, сила сама по себе си монополист, при това най-големият и най-силният.

Покъртителното е, че се намират и „анархисти“ с подобни фантазмагористични проекти – да идем нейде, да си построим анархията, другите да си гледат работата. Гениално. И пак – не са глупави хора. Но защо не се сещат, че открай време държавата за сметка на данъкоплатците и с ангажиране на репресивния апарат проследява, арестува, осъжда и изпраща „в Сибир“ поколения свои противници. Нима е блестяща идея борците против системата сами да си организират изселване и изолация?

Добре, откъде иде глупостта на умните по обсъжданата тема? Острият ум все пак би прозрял, би спрял да копае надолу, към дълбините на фантазията свят. Искане само малко смелост да се погледне истината в очите.

Стоп. Ето тъкмо това е причината. Искане смелост.

Реалността е жестока. Умният вижда планини от заплетени и затягащи се възли. И се стряска от тях. Така малодушието се превръща в спасение.

Илюзорно, разбира се. •

Николай Телалов

ТЕМА НА БРОЯ: КОГАТО ДЪРЖАВАТА Е НА КОЛЕНЕ...

Смяна на политическия или на социалния „модел“?

» » продължава от страница 3

ли“ и покровителствани от полицията групи от биячи отстраняват от редиците на протестиращите брутално, със заплахи и сценени глави всички, които могат да внесат нежелан дисонанс в патриотичните и хаотични демонстрации с подбрани, често лишени от всякакъв смисъл „обедняващи лозунги“ и да нарушат селективното и насочвано недоволство.

Смътните идеи за генерализирано самоуправление се заменят с така наречения „Исландски модел“ и с избиране на „Обществени съвети“ към държавните институции, което е опит да оженим непоклонливите още органи на пряката демокрация (за да не употребяваме страшната дума анархия) с властта на държавните институции и законността. В челната колона на една от демонстрациите се мерна транспарант: „**Когато държавата е на колене, народът трябва да се изправи!**“, **вместо да я просне по корем.**

Защо надделява сценарият на търсещите промени, за да си остане всичко по старому, като продължи само смяната на клановите, посредством организирани от мафията „честни и демократични избори“?

Защо е лъжа, че „ние сме държавата“

Защото държавата е йерархична организация на власти, насилници, крадци и паразити от висшата управляваща бюрокрация в парламента, в правителството и съда, с намиращите се в тяхно подчинение институции на полиция, армия, правосъдие, прокуратура, затвори и други началства на държавната администрация.

Държавата е пазач на богаташите, на привилегированите, на експлоататорите и на едрите гангстери и същевременно е най-едрият монополист сред тях. Всички те заедно са от другата страна на барикадата. Не можем да оженим държавната власт със самоуправлението. Който не иска да проумее тази проста истина, е мошеник или глупак, който не заслужава нищо друго, освен боя от полицията и мутрите. Политиката е метод за овладяване на властта от политическите партии. Вместо „смяна на политическия модел“, е нужна смяна на социалната система.

Искаме контрол над частните монополи и да се самоуправляваме, но забравяме, че монополите са в ръцете на десетината милиардери и десет хиляди милионери, кои-

не трябва да гледаме с носталгия към 1989 г., а с дързост към утрешния ден

то разполагат със своя стохиядна армия от мутри, „застрахователи“ и охранители с техните мениджъри, експерти, лобита, адвокати и т. н.

Не е нужно тепърва да откриваме самоуправлението. То предполага познания за историята на социалните борби на „нисшите“ класи, революционна организация, психологическа и техническа подготовка, кураж или както казваше Дантон: „Дързост, още веднъж дързост и винаги дързост!“ и програмна яснота, а не „програмно правителство“, тоест:

- Разпускане на репресивните, бюрокраични и паразитни институции на държавата и замяната им със свободния и доброволен съюз на автономните общини по подобие на Парижката комуна, с работещи комунални съвети за които членове са валидни правилата: **изборност от общите събрания, снабдяване с императивни мандати, заплати ненадминаващи средната работническа заплата и възможност за отзоваване по всяко време под контрола на въоръжения народ – това е единственият ефикасен начин да се ликвидират паразитизмът, карьеризмът и корупцията.**

- Експроприация на частните и държавни монополи, предприятия и услуги, на банките и на вносно-износните централи, на снабдителната и разпределителната мрежа, експлоатация на социализираната икономика за сметка на ангажираните в нея въоръжени труженици и намаляване на работното време чрез включване на всички пълнолетни граждани в обществено-полезен труд.

- Конфискация на частните и държавни, движими и недвижими имуществата и бо-

гатства и образуване на обществени фондове за образование, социални грижи и здравеопазване и разпределението им под обществен контрол на въоръжения народ.

Едва с такива гръзки и радикални решения има шанс да се осъществи оптимистичният сценарий, който обезвереният народ отчаяно счита за невероятен, макар и плахо да си вдъхва кураж с мъгълви заклинания за някаква „българска пролет“. Оптимистичният сценарий е съвсем реален – нищо не пречи една българска криза – тази или някоя от неизбежните следващи – да даде началото на последния спазъм на глобалния капитализъм. Съвсем очевидно е, поне засега, че искрите на съпротивата обхващат първо нашия, средиземноморския район на „Старата Европа“, а точно през България – страната с най-тежки социални проблеми на континента – минава най-прекия път на Социалната революция към нейното разгръщане в Източна Европа. Затова обаче събралото се множество (защото народ означава организирано съгласие) не трябва да гледа с носталгия към 1989 г., а с дързост към утрешния ден. •

Свободна мисъл

НЕМИЛА РОДНА КАРТИНКА

Теглила на колела (и релси)

Претъркан влак – само два вагона за всички, пътуващи по Искърското дефиле на връщане от работа и училище. Две купета заети от кондуктори и началници. В едното – едва трима души с униформи на БДЖ, фигурите им по-широки отколкото високи, между тях върху вестник нарязана луканка. Преди купето хората стоят натъркани до задушаване, няма място да се усмихнеш, а и повод за усмивки няма. Пак сравнително „добре“ – парното работи, но в цепнатините на зле затварящите се врати духа вледеняващо, сякаш от морга. За движение по разписание гума да не става. Влакът се тресе и клапучка, все едно го люлее земетресение като последна репетиция преди „свършека на света“.

По тази линия, както и по много други, множество гари са ликвидирани като такива, водят се „спирки“. Немалка част от спирките вече не разполагат с каса, нито с нещо като чакалня. Затова дори високоговорителите на Централна гара в София го обявяват с монотонен и отегчен глас: „за удобство на пътниците“ в първото купе на първия вагон седи човек и

продава билети. А кондукторите? Те само циркулират, разбутвайки пътническата гмеж. Често в този първи вагон е невъзможно да се качи човек, но „служебните лица“ гуднат и карат всеки „нередовен“ да извършва одисеята до „касата“, обирайки всички майни от останалите пътници по пътя.

Знаят ли това профсъюзите? Дават ли си сметка за последиците?

Майната им на профсъюзите. Железничарите, поне някои, престават да си плащат членския внос, синдикалните бюрократи с удобни длъжности ги плашат с изключване. Голяма работа. Какво читава са направили профсъюзите, освен „да посредничат“ между недоволните работници, работодателите и държавата, при което неизменно, всеки път, работниците се оказват дълбоко вътре в лайната. Обикновено малко по-добре след трудови спорове са служителите от администрацията. Какво толкова по-различно от времето на Тодор Живков, когато профсъюзите бяха част от машината за експлоатация на народа от страна на партийните чорбаджии? И без това

– За гражданска война не трябва пушки, а топки! Мъже с топки!

днешните работодатели, а и мнозина държавници са я същите, я техните синчета и церки, протежета и любимци.

За това, както и за много други неща, бърбори притиснатата в себе си тълпа пътници.

– Абе – вика някой, – дали и евреите са ги карали за концлагерите със същите „удобства“?

– Поне не са ги карали да си плащат билетчетата – измърморва се в отговор.

– И защо се гаврят така с нас?

– Има си закони и правила!

– Еба ги и законите!

– То и армия не остана, разпродагоха пушките!

– Ха, за една гражданска война ще стигне!

– Каква война бе, бате! Тоя социален мир малко ли ти е?!

Някой троснато изрича:

– За гражданска война не трябва пушки, а топки! Мъже с топки! Не с пушки!

Бъбренето секва. Поредната гара – резки спирачки, повече интимност сред пътниците – нова порция нещастници се натъркват по налягане във вагона. Наистина няма място за усмивки – нито желание, нито чисто физическо място.

И все пак – да оставим настрана недостига на вагони, тяхното техническо състояние, всички тия неща да речем, че са затруднение заради кризата и заради идиотското управление. А може би не идиотското, но с цел подготовка за приватизация на останките от БДЖ.

Въпросът е: защо кондукторите изпълняват идиотските нареждания за вгорчаване на живота на пътниците? Час-час и половина в едната посока до месторабота, поне девет-десет часа бачкане – хајде обратно през гимнастика за верина – достигане до купето, където продават билети – „за улеснение“.

Може би цялата врътка цели запазване на работните места на персонала. Може би е нарочен ход на ръ-

ководството на железниците – гражданите съвсем да се озлобят срещу железничарите и когато в БДЖ отново се надигне стачка – кой ще се солидаризира, кой ще подкрепи грубите, изпълнителни в идиотщините, свадливи с пътниците стачници?

По-скоро ще ги бият. И ще има за какво.

А кой ще спечели от това?

Риторичен въпрос.

Да, за гражданска война трябва не толкова пушки, колкото топки, и поне малко солидарност между тези, които по логиката на социалното си положение би трябвало да се озоват от едната страна на барикадата.

Ама – ядец. Защото има социален мир. Пълен с толкова гадории и малодушие, толкова гребнавоост, че топките се свиват до грахчета. Пушките и пълнителите ще си лежат в складовете. Поне докато не ги продадат на платажоспособните мутри за калкулатори – да си оправят бизнес сметките с тях.

Претъркан влак по Искърското дефиле – цялата България в умален мащаб. •

Шаркан

ЗА КАКВО СЕ БОРИМ

Науката и анархизмът

Често ни се налага да слушаме от някои критици обвинения срещу анархистите в идеализъм и множество други грехове: „Анархизмът е идеалистическо гребнобуржоазно учение, откъснато от реалния живот, опиращо се не върху обективни научни истини, а върху абстрактно идеалистически представи“ и т. н., и т. н.

Нека се опитаме да разберем доколко тези обвинения са справедливи и може ли анархизмът да претендира за статут на научна теория.

При повърхностно запознаване с анархизма може да ни се стори, че критиците са прави. Наистина, в анархистическите теории засега има още много бели петна. Много негови твърдения могат да се сторят някому наивни и утопични. Ако погледнем внимателно обаче ще стане ясно, че всички „бели петна“ свидетелстват само за това, че анархизмът все още се намира състоянието на формиране. На него му предстои да се превърне в завършена научна теория. Нещо повече, от позициите на съвременната наука става ясно, че много идеи на Бакунин, Прудон и Кропоткин са били гениални прозрения, изпреварили с век-двак и половина своето време.

Веднага трябва да направя уговорката, че абсолютно истинни теории не съществуват.

Науката не е религия. В нея всяка истина трябва да се подхвърля на съмнение и да се проверява. Нещо повече, трябва да се разбира, че всяка теория описва реалността адекватно само в определени граници. Заг техните предели всичко може да изглежда по свършено различен начин.

Във времето, в което анархизмът се е оформил като революционно течение, все още не е съществувала адекватна концепция, способна да го превърне в последователна научна теория. Осмелявам се да кажа, че такава концепция е създадена в края на двадесетия век. Това е интердисциплинарният подход, известен като **синергетика**. С нея анархизмът придобива нов живот и е възможно да стане най-последователният и съвременен проект за преобразуване на обществото в третото хилядолетие.

Какво обаче представлява синергетиката? В течение на много векове за учените са оставали загадка редица важни проблеми: какво представлява животът? Как е възникнал? Как работи човешкият мозък? Какво представлява феноменът разум? – и множество други. Тези проблеми са все още далече от своето окончателно решение, но е набелязан подход, който позво-

лява да се направи значителна крачка напред. Този подход е синергетиката – интердисциплинарно направление в науката, чиято задача е познаването на **принципите на самоорганизация** на различните системи. Общите тенденции в процесите на самоорганизация на сложни системи са открити и се е оказва, че има нещо много общо в такива различни явления като формирането на перестите облаци, на лазерното излъчване, образуването на галактиките, функционирането на живата клетка, работата на мозъка или развитието на обществото.

Ще опишем накратко **основните положения на синергетиката**. В сложната **нелинейна система** съществуват обикновено редица параметри, които определят поведението на отделните части на системата. **Това са параметрите на подреждане**. При това, в определените рамки, частите могат да се отклонят от определяното от параметрите направление. И най-важното е, че самите части, с поведението си, могат да променят стойностите на параметрите. По такъв начин възниква кръгова причинност: частите влияят на цялото, а цялото на свой ред – на всички части. В такива системи чес-

то възниква нестабилност и се появяват няколко варианта на по-нататъшното развитие на системата, от които се реализира само един (т. нар. бифуркация). Върху избора на вариант може да повлияе всяко, дори най-незначителното въздействие. **Самият момент на избор се нарича точка на бифуркация**.

Именно с такъв механизъм се описва самоорганизацията на сложните системи. **За развитието на системата е необходимо тя да се намира в нестабилно състояние**. Ако нестабилността е недостатъчна – самоорганизирането затихва, ако тя е силна, развитието става свършено непредсказуемо и системата изгубва своята подреденост. **В известен интервал на отклонението от равновесието се извършва процес на самоусложняване и саморазвитие на системата**. Няма да бъде преувеличение, ако кажем, че **всички процеси на развитие и усложняване във вселената представляват самоорганизация на хаоса** – спомнете си гребните философски идеи за раждането на космоса от хаоса. Така **думите на Прудон „Анархията е майка на реда“** придобиват по-широк смисъл и с известно приближение се превръщат в един от основ-

ните закони на мирозданието.

Централизираното управление е най-разпространеният начин на организация на обществото. Паралелно с него, обаче, в обществото действат процеси на самоорганизация. Между другото, ако разгледаме съществуващите в природата системи, които са устроени много по-сложно, отколкото е структурата на обществото, ще забележим, че те са построени върху децентрализираната самоорганизация. В обществото управлението/властта често се превръща в препятствие за самоорганизацията. Това е основната причина за провала на държавния капитализъм в псевдосоциалистическите страни. Доктрината на централизирано управление, дошла от 19-ти век, е доказала своята неефективност. От друга страна, пазарният капитализъм, предоставящ голям простор за процеса на самоорганизация, се оказва неспособен, вследствие противоречията в самия начин на организация на производството и на трудовите отношения. Затова съвременният капитализъм преминава към смесени модели, търсейки златната среда между съхранението на властта на капитала и не-

» » продължава на страница 6

Кронщат 1921, Париж 1871

Преди 96 години избухва Руската революция. Изблъква ненадейно, сварва неподготвени и самите революционери. Те нямат програма за действие, не знаят на коя част от въстанията население да се опрат, какво точно да му предложат. Всичко се наваксва в движение. Всеволод Волин пише, че само една идея, отначало слаба, запалва съзнанието на трудещите се маси – идеята за пряко самоуправление без началници, за стопанисване на общонародна собственост от работещите хора – идеята на анархизма. Към края на 1918 г. влиянието ѝ върху умовете е толкова голямо, че болшевиките, нетърпящи никаква критика, хвърлят всичките си сили да я смажат.

Революционните събития се съпровождат от широка „политическа самодейност“, спонтанна самоорганизация, реализирана под формата на народни Съвети. Завземайки властта през октомври 1917 г., болшевишката партия повежда ожесточена война срещу народното самоуправление и възновителите му с всички средства. Партийците разтурват фабрично-заводските комитети в градовете, подчиняват на централната си власт местните съвети, с терор отнемат произведени-

те храни от селата. Съпротивата срещу тях са стачките в градовете и селските въстания. Положението на населението става толкова нетърпимо, че въстава и Кронщат – военноморската островна крепост във Финския залив на Балтийско море.

Кронщат от самото начало на революцията е един от нейните двигатели. Автономна от буржоазното Временно правителство, крепостта праща оръжия, муниции, хора срещу германците и метежните генерали, организира агитационни експедиции във вътрешността на страната и мобилни работилници към тях, които с дела да помагат на селяните с инструменти и инвентар за бита и поминъка им. Кронщатският Съвет, макар да е доминиран от марксистите в началото, остава верен на заръките на своите преки избиратели и пренебрегва директивите на болшевишкия ЦК. Кронщатци успешно се борят против клеветническата кампания на Троцки и Ленин, но не се решават на пряко настъпление срещу новата власт, вече станала контрареволюционна. Не съумяват да координират действията си с други центрове на съпротива, нито да окажат помощ на антиболшевишките народ-

ни въстания в Украйна и Сибир. Това е причината за поражението им.

Причината обаче да устоят толкова дълго е в тяхната самоорганизация.

Кронщатският Съвет обединява представители на моряците от корабите и цивилния персонал на острова. Създава две важни структури: Военотехническа и Пропагандна комисии. Първата комисия се занимава с въпросите на отбраната на крепостта и техническите ѝ потребности. Нейна е инициативата за пълно въоръжаване на населението и военното му обучение. Нейна е заслугата за поддържане в изправно състояние на пристанищните съоръжения и корабите. Нейна е идеята да се оползотвори огромният наличен скрап в складовете – от него военните работилници произвеждат инвентар за селяните.

Комисията за пропаганда поема просветните задачи не само в града, но и по цялата страна. Нейна е заслугата за събиране на политическа, социална, научнопопулярна и техническа литература по икономика, селско стопанство и „направи си сам“. Комисията организира печат на извадки от тази литература в брошури за разпространение.

Всяка инициатива на Комисията минава през прякото одобрение на екипажи на кораби, артилерийски разчети, колективи на ремонтни цехове.

А кой ръководи останалите житейски дейности на обитателите на крепостта? Никой. И всички. На общи събрания по местоживее. Така възниква коопериране на съседи в „зеленчукови градински комуни“. Техническата подкомисия веднага осигурява инструменти и съветници, специалисти агрономи. Участниците (ивицаата земя между морския прибой и стените на укрепленията) се разпределят от Съвета на тези комуни по жребий между всички желаещи.

Градинските комуни спасяват не един човек от гладна смърт, като кронщатци успяват да отделят от залъка си и за гладуващите работници в Петроград.

Всички градски комунални служби се управляват от домсъвети на обитателите. Много скоро е проведена инвентаризация и социализация на жилищния фонд, разпределяне на жилищата според нуждите на всеки.

Домсъветите образуват Улични комитети, нататък Квартални и единен Градски. Всички те изпълняват волята

на своите избиратели и координират необходимите мероприятия по текущите задачи на ежедневието.

Всеки домсъвет излъчва по един отговорник за реда – милиционер. Така се формира уличната, кварталната и градската милиция – изцяло под контрола на населението.

Болшевиките не могат да не признаят, че тази великолепна самоорганизация работи безупречно, и то изцяло на доброволни начала. Такъв тип обществена структура обаче не им е нужен. Той е опасен за тях, както е опасен за всяка властническа бюрократична система.

Населението на Кронщат съвсем естествено въстава против болшевиките. Отхвърля не само претенциите на партийците да властват, но и постава под съмнение самата партийна система, както и идеята за власт. Кронщатското въстание разрушава мита за „пролетарска държава“ и показва истинския лик на болшевизма.

Затова разправата с кронщатци е толкова свирена – с оън, щик, сабя, въже, удавяне под лега, посмъртно оклеветяване на делото им и премълчаване на истината. •

Шаркан
(слева)

ЗА КАКВО СЕ БОРИМ

Науката и анархизмът

» » продължава от страница 2

обходимостта от развитие на обществото. Това заслужава забележимо самоорганизацията в сравнение с по-ранните му стадии, но все по-голямата роля на едрия бизнес и транснационалните корпорации, с техните огромни пирамиди на мениджърско управление, фактически възпроизвеждат същите механизми на организация, каквито притежава държавата. В това отношение, принципна разлика между „светския“ псевдосоциализъм и съвременния капитализъм не съществува.

Нека разгледаме сега нашата цел – **самоорганизиращото се анархистическо общество**. В него се предполага съществуването на множество различни обединения и асоциации, които координират действията на своите участници. Тези организации ще играят ролята на параметри на подреждането. **Контролът отдолу и императивният мандат** са едновременно условия за нестабилност и начин, с помощта на който частта може да влияе на цялото и да променя стойностите на параметрите (на подреждането). По такъв начин построенията на класиците на анархизма удивително съответстват на естествения път

на самоорганизиране на материята, а и самите класици са заимствали своите построения не от облаците, а изучавайки историческия опит. **Самоорганизацията на масите по време на разните въстания и революции е създавала удивително сходни структури**. За съжаление досега все още не се е извършвало достатъчно мощно въстание, което да отклони системата от равновесието ѝ в достатъчен степен, за да изведе човечеството на орбитата на самоорганизацията. **Неговата подготовка е нашата стратегическа цел**.

Тоест, нужна е такава **глобална дестабилизация (в световен мащаб)**, че обществото да не може да се върне в първоначалното си състояние, но не и толкова силна, че то изобщо да прекрати своето съществуване. Нужно е да се премине между Сцила на реставрацията и Харибда на пълното разрушение. За това е важно да се определи силата на удара и да не се реагира твърде силно с унищожението. От особено значение тук са общочовешките ценности и постиженията на световната култура. Необходими са също достатъчно мощни параметри на подреждането, за да съдържат обществото от разрушение, но при това

*нужна е такава
глобална
дестабилизация (в
световен мащаб),
че обществото да
не може да се върне
в първоначалното
си състояние, но не
и толкова силна,
че то изобщо да
прекрати своето
съществуване*

да съхранят своята синергетична природа и кръгова причинност. Те трябва да бъдат създадени преди решаващия бой. **Една от разнородностите на тези параметри са революционните организации**. Те трябва да се строят върху принципите на пряката демокрация или анархията, която позволява постоянно да се променя стойността на даден параметър. Революционе-

рите-анархисти ще покрият цялото общество с мрежова структура и ще повлияят върху посоката на неговата самоорганизация, играейки ролята на революционен фермент, влияейки с пропагандата, с възпитанието и с личния си пример върху обкръжаващите ги. Участвайки активно в живота на обществото, в работата на неговите самоорганизиращи се институции, те ще осъществяват невидима координация, без да принуждават когото и да е, но ще увеличават вероятността за вземане на определени решения от обществото. **Нещо подобно е предлагал още Бакунин** – не ни остава друго, освен да се удивяваме на неговата прозорливост.

Революционерите не следва да се считат за някакъв елит. Просто трябва да се отчете, че в обществото първоначално ще бъдат силни предрасъдците и привичките, завещани от капитализма, на хората ще липсва опит и ще възникнат още много други проблеми. Затова съзнателните, убедените и принципните хора ще бъдат особено нужни/търсени в този момент. Самата идея на свободното общество трябва да проникне в масите, за което са нужни нейни носители. Другата основна разнородност

са **низовите инициативи**. Те самите ще се превърнат в най-ключов параметър на подреждането в обществото на бъдещето. Друг много важен параметър ще бъде **обективната научна информация**, от която ще се ръководят колективите при вземането на решения. Тя ще се създава, проверява и уточнява от независими колективи на учени. А и в духовната сфера най-важен параметър ще бъдат **ценностите на взаимопомощта и солидарността**, които ще развият и възпроизвеждат цялото общество в световен мащаб.

Приведените съображения по никакъв начин не претендират за статут на теория. Това са само най-общи **срихи на възможните изследователски направления**. По-нататъшната задача е **последователното изучаване на социалните процеси и приложението на синергетичния подход в създаването на ясна и последователна теория**, която да заложи солидната материалистическа основа под революционния проект, посредством обширен фактически материал и разработен аналитичен апарат. **Такъв ще бъде научният анархизъм – революционната теория на XXI век.** •

Антон Петров

ПИСМА ОТ БАРИКАДАТА

Да стъпим на пътя към свободата

Здравей, мечтателю!

В пролетна утрин, на отворен прозорец, под песента на птички и свежите лъчи на слънцето, спохождат ли те мечти за свободен живот? Където хората се радват на труда си и се обичат като братя?

А в зимна вечер, смачкан от работа, натъпкан в метрото сред останалия добитък, мечтаеш ли да зарежеш робството си и да отплуваш във простора? Аз мечтая понякога. И не само мечтая, работя за това, доколкото ми стигат силите.

Много хора казват, че не сме готови. Че ако няма власт, която да ни притиска с вила към земята, ще се изядем взаимно. Че електричеството, автомобилите, информационните технологии не биха съществували, ако я няма властта на малцина „благословени“, които да наредят на миньорите да копаят възлища, на инженерите – да конструират машини, а на програмистите – да създават технологии.

Понякога имам чувството, че са прави. Не че миньорите ще спрат да копаят възлища. А инженерите и учените, струва ми се, биха се справили дори по-добре с работата си, ако ги нямаше „благослове-

ните“, които да им се бъркат. Но това няма да е достатъчно, за да си сътрудничат в едно свободно общество.

Почти всички отношения между нас са организирани на принципа на личната изгода. Това е единственият принцип, който обществото ни учи да следваме в отношенията си с хората. Онези от нас, които умеят да си сътрудничат, без да стъпват на врата на останалите, са изключително малко. Такива хора не виреят в днешния свят. Но точно такива хора са ни нужни за утрешния.

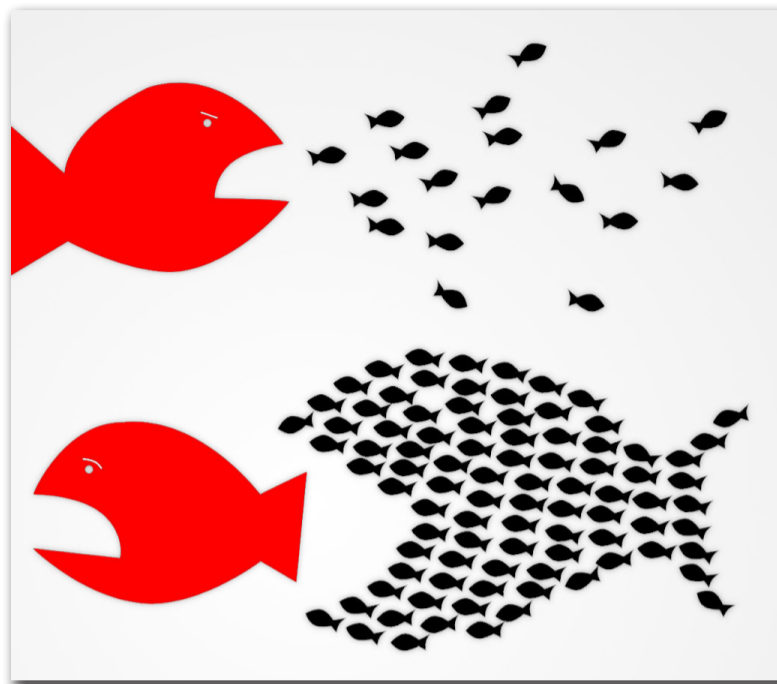
Свободното общество предполага доброволен труд, равенство при вземането на решения. Ако искаме да положим основите му, трябва да бъдем много по-принципни и много по-последователни, отколкото в преследването на личната си изгода. Колко от нас са такива?

Не са много. Затова и не си вярваме. Затова ни се струва по-лесно да си намерим някой приказан герой, който да ни пасае, вместо да живеем свободно. Защото свободата се заплаща с принципност, а не сме готови да платим цената.

Мутрите са по-принципни от нас. Ние искаме да сме равни с богатите, но не иска-

ме да сме равни с по-бедните. Мутрите нямат този проблем – искат всичко за себе си. Ние не искаме да ни принуждават да работим, но искаме някой друг да свърши работата. Мутрите и такъв проблем нямат – те работят не вършат. Разбира се, мутрите също са хора, със своите човешки слабости – понякога и те дават пари за благотворителност, понякога ги обхваща разкаяние за живота им. Тогава същият „лазарен механизъм“, който потиска солидарността между нас, наказва най-слабите и най-непоследователните между тях, като ги сваля сред бедняците. Затова мутрите са много по-принципни и последователни от нас – те нямат какво да губят.

По същият начин „лазарът“ наказва и нас. Той не търпи сервитюрки, които не носят къси поли. Учители със собствено мнение, чиновници с човешко отношение, полицаи, уважаващи обикновените хора, войници, мразещи империите – всички те си докарват допълнителни проблеми в живота и лесно могат да останат без работа. Много по-лесно и по-доходно е да превиваш гръб и да забравиш за всичките си мотиви освен един – пре-

следването на личната изгода. Останалото не се котира.

Но кръгът не е порочен. Всъщност дори не е кръг. „Лазарът“, където човешката се търгува срещу егоизъм, е само едната възможност. Другата възможност е в ръцете ни.

Истински, достойни хора можем да бъдем само ако следваме принципите си така, както мутрите следват егоизма си – пряко и

безпрекословно. Ако превърнем солидарността и равенството в основа на отношенията си с хората, а взаимопомощта – в битово ежедневие. Нарочно! Съзнателно!

Така ще стъпим на пътя към свободата. Няма да е достатъчно, за да стигнем до края. Останалото ни чака напред. Но дори първите стъпки по този път, макар и скъпо платени, си заслужават цената. •

Златко

ТЕМА НА БРОЯ: КОГАТО ДЪРЖАВАТА Е НА КОЛЕНЕ...

Бунт, политически преврат или социална революция?

» » продължава от страница 1

вземем последно сбогом. Така миналото може да възкръсне и в бъдещето. Да уловим и анализираме тази реакционна тенденция, както и да ѝ противопоставим, помагайки за осъзнаването на стихията на разбунтувалите се маси, е наша задача и задължение. На това трябва да бъде посветено разясняването на смисъла на неприключилите още събития в Близкия Изток.

* * *

Масовите политически вълнения от първата половина на 2011 г. довеждат до сравнително „мирното“ събаряне или отмяна на авторитарните режими на „несменяемите президенти“ Бен Али в Тунис, Хосни Мубарак в Египет и Али Абдалла Салех в Йемен, без да решат проблемите, които са ги предизвикали. Сходни форми на социални протести заплашват съществуването на диктатурите в Сирия, Йордания, Алжир, Бахрейн и някои други страни.

В Либия събитията се развиват по друг сценарий. Въоръженото противопоставяне на опозицията, поддържана от военната мощ на НАТО, и частите от върнатата на Мумар Кадафи редовна армия, тласка страната към граж-

данска война. Политическите наблюдатели са затруднени в отговора си на въпроса как да характеризират либийските събития: като въоръжен метеж против „законната власт“ или като революция на масите против тирана; като лучистки бунт или като политическа революция на въоръжената опозиция? Убийството на Кадафи не дава еднозначен отговор на въпросите.

По същество, събитията във всички изброени страни се развиват и продължават по сходен сценарий. На определени места се струпват маса протестиращи с различен социален статут, политически и идеини убеждения и стремежи. Те организират импровизирани митинги, издигват различни искания и лозунги, които в последна сметка се свеждат до премахване на съществуващата политическа строй.

Полицията и „органите на сигурността“ се оказват безсилни да се справят с масовите протести, като не се намесват или преминават на страната на протестиращите. Властта изпада в колапс, от който се възползват незабавно опозиционните сили, стремящи се да наложат политическото си влияние и да го превърнат в нова власт. Армията в много страни до известно време не взема

страна в политическите борби и се задоволява с ролята на наблюдател или арбитър. Хаосът и привидното безвластие не могат да измаят внимателния наблюдател: практически, всички събития – от първите актове на „гражданско неподчинение“ до момента на смъкване на „ненавиждан диктатор“ – протичат по невидим сценарий, ръководени в различна степен от политически и религиозни манипулатори. Жертвите, които дават митингуващите, се оказват „експлозивен материал“, който разгаря и взривява протестното движение. Погребалните процеси събират все нови и нови участници във вълненията, засилвайки още повече напрежението.

Такива събития се срещат практически често в арабската политическа култура и в историята на всички страни от региона на Близкия Изток и Северна Африка, както и отвъд границите им, и представяват устойчива форма на политическите борби. Те се обозначават с термина **ал-фитна**, еквивалентен на смут или бунт. Това понятие се среща повече от 30 пъти в Корана, винаги с отрицателна морална оценка. То обхваща широк кръг от явления и действия, които могат да се преведат като смут, метеж, въс-

тание, безумие, заблуждение, изкушение, съблазън, но също и с глаголите: омагьосвам, очаровам. Това натовазва понятието с оттенък на „неосъзната“, „неволна“ постъпка, което може да послужи като оправдание пред „всевишния“. В Корана обаче е казано, че ал-фитна е по-голям грях дори от убийството, откъдето и „заповедта на пророка“: „Избягайте ги, докато не се прекрати ал-фитна!“

Сходно е значението и на термина **фауда** („хаос“). Съотношението между тези понятия може да се илюстрира по следния начин: едромашабната **фитна** обикновено прераства във **фауда**, тоест разрастващата се бунт като правило хвърля обществото в

„хаос“. Докато **фитна** характеризира душевното състояние на участниците в бунта, **фауда** по-скоро определя състоянието на обществото, обхванато от него.

Независимо от моралното осъждане на **фитна** в Корана, опитите да се използва стихийното недоволство за политически цели, след което спонтанният протест да се направи управляем, са често срещани през различните периоди на арабско-ислямската история. Отличаващото съвременните бунтове и въстания в Близкия Изток от предшните най-често двороци преврати, е масовото участие на градските „нисши“ слоеве и на младежта, кои-

» » продължава на страница 8

АВТЕНТИЧНО: 110 ГОДИНИ ОТ

Солунският атенат на „гемиджиите“

Между събитията, които предшествуват Илинденското въстание, априлският атенат в Солун е сж, безспорно, най-крупното по своя страховит ефект и по предизвиканите дълбоки сътресения в Революционната организация. Тъ еж най-динамичният израз на македонския революционен дух. И като замисъл, и като техническо изпълнение, и като воля да се победи смъртта, тѣ отреджат за авторитет си особено място не само в македонската освободителна борба, но и в световната история на революциите. Солунският атенат е сж дѣло на група младежи анархисти.

Идеологично солунският динамитари сж рожба на група един по-стар кржжък, възникнал в България и добил после своето окончателно обособяване в Женева. За кржжко-баща сж изнесени в печата само откъслечни данни. А неговото зараждане, неговата първоначална дейност и еволюцията му сж твърде характерни за влиянието на македонската идея върху учащата се младеж в Княжеството и за многостранната роля на тая последната в разволя на революционното движение

в вътрешността. През 1896 година нѣколко ученици от пловдивската гимназия образуват „тайна“ група за освобождение на Македония чрез революция, подготвена вътре в самата страна. Членовете и се намират под обаянието на нѣколко прочетени книги върху анархизма и на отгълни епизоди и герои из французката революция. От друга страна, като живо въплотение на македонското мъченичество и на македонския героизъм им служи един хъш на име Йорданъ Божковъ, отъ Велесъ, участник в Съединението, възстаник отъ четата на Кочо Лютата през 1895 г. Организатори и ръководители на групата сж двама гимназисти: Михаил Герджиковъ, синъ на директора на Народната банка в Пловдивъ и Петъръ Манджукъ, внукъ на пловдивския митрополитъ Натанаилъ. В тѣхното въображение липсата на пари се рисува като единствена прѣчка за осъществяване на освободителните им планове. В резултатъ на усилията им за преодоляване на тая прѣчка, един голѣм орденъ в брилянти на дѣдо Натанаила и един скъп брилянтен пръстенъ на

Герджиковата майка попадат единъ денъ в ръцете на Божкова, който се наема да ги продже. Но изчезването на пръстена се разкрива скоро и старият Герджиковъ предупреждава своевременно полицията и местния златарски еснаф. Разкрива се всичко и авторитет на гвет кражби, извършени в името на македонското освобождение, сж изключени от гимназията. Групата се разстройва в Пловдивъ, но в замѣна на това, изниква нова група в Казанлъкъ, където сж отишли да се учат М. Герджиковъ и П. Манджукъ.

На следната 1897 г. стари членове на групата от нѣколко града се виждат събрани в Женева, като студенти: Мих. Герджиковъ, Дим. Обицки, П. Манджукъ - от Пловдивъ, Йорданъ Калчевъ от Тутраканъ, Дим. Ганчевъ от Русе, Димо Николов и Григоръ Дочевъ от Казанлъкъ. Тукъ тѣ намират в изобилна революционна литература, обличават се с руски революционери и взимат живо участие в идейните спорове на руската емиграция. Тукъ тѣ се и дообособяват идейно под влиянието на Черкезовъ и на бакунизма, като един вид анархисти

(Герджиковъ, Йорданъ Калчевъ и др.), като различията, обаче, не им прѣчат да бждат заклетни другари от „кржжко“, който има вече и своя „устава“. Малко покъсно от тѣх в Женева пристига и Слави Мерджановъ от Карнобатъ, за да следва. Той още не е заразен нито от македонизма, нито от социалните теории, но попада в „кржжко“, увлича се от идеите му и става един от най-пламенните съзаклятници. През сжщата година кржжкът отпечата един революционен „позивъ“, издаде и един брой от в. „Отмъщение“ (първият български анархистически вестник), предназначени - и позивът и вестникът - за разпространение в България.

Недоволни от тая книжна дейност, съзаклятниците решават да се едобиат по какъвто и да е начин сръбства, за да могат да се прехвърлят вътре в Македония и се отдават тая в революционерство, тѣ както го разбират. Хвърлят жребие - кому ще се падне да снабди кржжко с пари, като ще отговаря с живота си, ако не успе. Жребето се пада на Григоръ Дочевъ от Ка-

занлъкъ. Дочевъ, единичък синъ на доста състоятелен свещеникъ, идва в България, обикала по-богати роднини и познати, но нищо не излиза. Необикновено чувствителен и честолобивъ, той е почти отчаян от неуспѣха си и не смѣе да се обади на другарите си. Обезспокоен от неговото млчание, кржжкът натоварва Герджикова и Мерджанова да дойдат в България, да разберат какво става с Дочева и евентуално сами да намѣрят сръбства. В София двамата пратеници намират Дочева в едно особено състояние: той им говори твърде неопредѣлено за усилията си, отказва съдействието, което тѣ му предлагат, и им заявява, че тая вечер му предстои да извърши последния и решителен опитъ. Раздѣля се с тѣх, отива в Градската градина и там се самозастрѣва. Това е първата човѣшка жертва на съзаклятничкия кржжък. Софийското общество оплака тогава трагично починалия хубав младеж, но без да узнае неговата тайна, понеже Дочевъ не остави никаква бележка. По-изобретателни и по-решителни от самоубилиця се

» » продължава на страница 9

ТЕМА НА БРОЯ: КОГАТО ДЪРЖАВАТА Е НА КОЛЕНЕ...

Бунт, политически преврат или социална революция?

» » продължава от страница 7

то повече няма на какво и на кого да се надяват, освен на себе си. Психологически техният бунт е породен от чувството на отчаяние, на безперспективност и безсилие пред властта или пред различни външни сили и е актуен израз на колективното недоволство. Участниците в него демонстрират готовността си да прибегнат до революционни методи на борба, ако исканията им не бждат удовлетворени. Това е последната степен на възмущение преди метежа и въстанието, но то все още не е обявяване на война срещу властта. Този пререволюционен характер на движението позволява да се поставя под съмнение правото на властта да отговаря с репресии на тая форма на народния протест. Неговата масовост служи като гаранция за безнаказаност на участниците, а стихийността му се превръща в аргументирано доказателство за правомерността на колективните искания, които са съвсем конкретни и могат да бждат удовлетворени незабавно.

Социалната или идейна основа на бунта още нито се осъзнава като теория, нито е осмислена като програма. Въвлечението в него не съзна-

ват ясно стоящите пред тях революционни задачи, а идейният им багаж е ограничен от няколко на брой лаконични искания-лозунги, най-типичният сред които е „Долу-у...!“

Първоначално бунтовниците може да нямат очевидни организатори, нито да са формулирали ясно и категорично своите политически и икономически искания, но социалното напрежение им служи като благоприятен фон за възникващите външения, докато отсъствието на видими организатори не изключва съществуването на скрити от повърхностния поглед пружини, задвижващи механизма на бунта. Обикновено това са изразителите на социалните интереси на различни обществени групи, които са провеждали определена организационна дейност в преходния период. Участниците в бунта чувстват резултатите от тази дейност, макар масите да не съзнават себе си като съпричастни към нея.

В повечето случаи като искра може да послужи някакъв локален конфликт или улично стълкновение, което участниците в бунта разглеждат като първопричина, докато истинските цели се маскират старателно от стремящите се към властта политици и висши джовници. Тълпите се

концентрират на места като площади, пазари, джамии, кафенета и др., където струпването им е естествено. От тук, след като са набрали сила, участниците излизат на улици, разделят се на групи и се придвижват към различни набелязани обекти в града или се събират на едно място. Тогава настъпва период на неопределено по време изчакване, в което властта се стреми да оцени степенята на опасност от бунта и да определи методите и средствата за парирането му. Тълпата също изчаква, като че ли дава шанс на властта да вземе правилно решение, все още въздржайки се да пристъпи невидимата граница, която разделя законността на колективния протест от антидържавния и противозаконен метеж.

В този момент е възможна погрешна оценка на характера на протеста от страна на властите и обявяването му за метеж или въстание, което повлича кървава разправа с участниците. Възможно е и надценяване на опасността, ако бунтът се приближава по своя градус до въстанието. И наистина, критичната маса на участниците, при определено ниво на организираност на протеста, позволява превръщането му във въстание и дори в революция.

При липсата на подтиквачия и подкрепящ фактор на организацията, властта често не се подлага от протестиращите на яростни атаки. Дори може да се създаде впечатление, че те искат да ѝ помогнат в намирането на решение на проблемите им. Напрежението започва да спада и угасва, когато се появят политическите или религиозни посредници, докато истинските организатори на бунта могат да съхраняват дълго време своето инкогнито. **Търсенето на такива посредници става най-важната задача на властта, която се стреми към най-бързото постигане на компромис и примирие.**

С помощта на посредниците тя разглежда и удовлетворява онези искания на участниците в бунта, които не засягат породилите го коренни причини. От този момент бунтът започва да гасне, натрупаната разрушителна енергия се разпилява с помощта на престорената твърдост и праволинейност на посредниците, тълпата започва да се разотива и всичко свършва до тук, ако властта изпълни договорените искания (от рода на тези в България от края на 1989 г. „за премахване на член 1-ви от живковата конституция“). Властта не се стреми да накаже участниците в бун-

та, което и без това е затруднено от масовостта им и от това, че те са предимно от низините, което лишава арестите от политически смисъл. Обратно, тя не проявява снисходителност към подстрекателите и организаторите на бунта и се старее да ги разкрие и накаже. Правомерността на тези репресии се базира на негативната оценка в Корана спрямо съпричастните към бунта, която гласи, че имащите отношение към него, заслужават да бждат опозорени в земния живот и да получат най-тежко наказание в загробния... Заплахата от репресии, спрямо подстрекателите намалява крайно, ако бунтът доведе до сваляне на управляващата върхушка, но тогава и оценките за него търпят коренни промени. •

П. Ц.
(следва)

БЕЛЕЖКА НА РЕДАКТОРА

Заглавието е на редакцията. Поради очевидни и разбираеми причини нашият близкотоизточнен кореспондент е използвал езиковския си език в своя анализ, оставяйки на редакцията на вестника, на авторите и на читателите да размислят, обсъдят и формулират сами възможните развтия и използването в съвременния свят на тези стари форми на масовия протест, каквито са бунтът, въстанието и гражданската война...

АВТЕНТИЧНО: 110 ГОДИНИ ОТ

Солунският атенат на „гемиджиите“

» » » продължава от страница 8

друзарь, Мерджановъ и Герджиковъ, успяват да се сдобият с пари, като използват услугите на другъ единъ идеалист, Стефанъ Миховъ, чиновникъ въ софийската поща, бивши членъ на пловдивския кржжокъ. Стефанъ Миховъ издава едно следъ друго на името на Мерджанова въ разни градове, въ странство, нѣколко фалшиви записи. Мерджановъ, по предварително уговоренъ планъ, се явява ту въ единъ, ту въ другъ градъ, получава записите и изтегля сумите. По тоя начинъ кржжокътъ се снабдява съ 4–5000 лева. (Стефанъ Миховъ е втората жертва. Той заръва службата си и избѣга отъ България преди да се разкрие фалшификацията. Ст. Миховъ прекара дълги години въ изгнаничество, презъ Балканската война се върна въ България, постъпи доброволецъ въ войската и умря отъ туберкулоза.)

Веднажъ сдобилъ се съ пари, кржжокътъ изпраща нѣколцина свои членове въ Македония. Най-напредъ заминава Сл. Мерджановъ съ паспорта на М. Герджиковъ. Той обиколи единъ два града, за да се запознае съ мѣстните условия и се уста-

нови въ Солунъ. Въ Солунъ Слави Мерджановъ намѣри готова идейна почва въ лицето на нѣколко ученици, велешанчета главно, известни въ гимназията и вънъ съ неразрѣшното си друзарство, съ своенравието и съ непокорството си. Тия младежи сж: Йорданъ попъ Йордановъ (Орцето), Константинъ Ив. Курковъ (Коста), Тодоръ Богдановъ, Илия Тръчковъ, Владимиръ Пинзовъ и др. Като всички по-будни младежи, и тѣ сж заразени отъ революционенъ духъ, но безъ особенъ идеенъ колоритъ. Особено то, което ги отличава отъ другите е, че носятъ въ себе си въ най-сжжстенъ видъ специфичния индивидуализъмъ, свойственъ на велешани. Разкращениятъ надъ голѣмата македонска рѣка Велесъ е единъ отъ сегешите основни стълба на българската национална сграда въ Македония: Щипъ, Скопие, Велесъ, Кукушъ, Битоля, Охридъ, Прилепъ. Веѣки единъ отъ тия градове изпъкна въ борбите отъ Възраждането насамъ съ по нѣкоя характерна черта и съ собствена физиономия. Индивидуализмътъ, кристическиятъ духъ и една скрита динамика поставятъ оригиналния отпечатъкъ на Велесъ. Ти-

лично велешка е пленителната фигура на учителя Йорданъ хаджи Константиновъ – Джиновъ, горещъ патриотъ и голѣмъ военравникъ и честолюбецъ. Где друзаде, ако не въ групата на велешките младежи, можеха да намѣрятъ по-благоприятна почва идеите на женевския кржжокъ? Хората отъ тоя кржжокъ се кичеха съ анархизъмъ, смѣтаха се свободни отъ предрасъдѣци и жадуваха за по-ярка революционна проява. Всичко това не можеше да не увлече велешките младежи. Тримесечното друзаруване съ Мерджанова въ Солунъ бѣше достатъчно, за да добие велешката група идейна окраска. Познанията на велешките младежи сега се разширяватъ отъ книги, които Мерджановци имъ доставятъ: „Подземна Русия“, „Поприцето на нихилиста“, отъ Стенпякъ, „Анархията и умирающето общество“ отъ Жанъ Гравъ, „La conquête du pain“, „Au lendemain de la Révolution“ отъ Кропоткинъ, „Исторически писма“ отъ Давровъ, „Что гѣлатъ?“ отъ Чернишевски и пр. Все пакъ, по начетеностъ и интелектъ тѣ оставатъ значително подъ интелектуалното ниво на своите учите-

ли отъ женевския кржжокъ, отъ разбирането на анархизма като философска концепция и сж увлѣчени главно отъ неговите терористически методи, пренесени върху почвата на мѣстната борба противъ турската тирания.

Обособени въ революционна група, велешките младежи си прикачиха името „гемиджиин“. (Въ статията върху сжжжото съзаклятие (Сб. „Илинденъ“ кн. 5, год. V) Ст. Аврамовъ дава таква обяснение: „Гемиджиин“ – група хора простили се вече съ живота и отпущали своята лодка въ бурното море, която или ще изкаратъ благополучно на брѣга, или ще я разбиятъ въ скалите.)

„Гемиджиинтѣ“ проявяватъ силна тенденция къмъ самостоятелностъ и се отнасятъ кристично къмъ всички други революционери, по нѣкога къмъ действията и на самите си първоначалници. Съ Революционната организация поддържатъ връзки, но се отнасятъ критично къмъ нейните методи за борба и къмъ вѣрата на нейните водители, че ще могатъ да подготвятъ населението за всенародно въстание. Всички организационни първенци, съ изключение на Груева, Дѣлчева,

Сарафова и други нѣкои, сж въ очите на „гемиджиинтѣ“ носители на нѣщо архаично, назаднало и еснафско, неспособни за голѣми подвизи. „Гемиджиинтѣ“ отдаватъ решително преднина на саможертвата на македонската интелегенция по пѣтя на смѣли го саманизъмъ терористически акции, главно противъ европейските учреждения и капиталъ въ Турция. Тая терористическа доктрина е отъ анархистически произходъ и е донесена, както видѣхме, отъ женевския кржжокъ на Герджиковъ-Мерджановъ. Нейни истински родоначалници, обаче, сж арменските революционери, които не само я усъвършенствуваха, но и опитаха приложението и въ Цариградъ презъ 1896 г. Въ тоя усъвършенствуванъ видъ я възприе отъ тѣхъ Дим. Ляповъ, ръководителъ на македонския революционенъ комитетъ въ Цариградъ презъ 1894 – 1897 г. Ляповъ пропагуира тая арменска тактика между известни македонски революционни сѣрѣци въ България. •

Христо Иванов Силванов
„Освободителниятъ борби на Македония“, том I (слева)

УРОЦИТЕ НА ИСПАНСКАТА РЕВОЛЮЦИЯ

СНТ и кризата на правителството на Ларго Кабалеро

» » » продължава от миналия брой

Такива са условията за членуване в новата FAI. Но какво става с декларацията на принципите? Напомняйки, че целта е да се увеличи броят на членовете „в най-кратки срокове“, няма да споримъ никому, ако кажем, че документътъ не съдържа декларация на принципите, освен ако приемем като такава следния параграфъ:

„Като анархисти, ние сме врагове на диктатурата на една каста или партия; ние сме врагове на тоталитарната форма на управление и вярваме, че бъдещето на нашия народ ще бъде резултат отъ съвместното действие на всички сектори, които ще си сътрудничатъ за създаване на едно общество безъ класови привилегии, в което организмите на труда, на администрирането и на живота ще бъдат главниятъ факторъ за откърването отъ Испания (с федералните норми) на пътя, който ще задоволи интересите на нейните различни региони“.

Отъ организация, която декларира, че е противъ „тоталитарната форма на властта“, но не и на властта изобщо, не може да се очаква никакво противопоставяне на държавата. Още по-мал-

ко, когато от друга страна, в същия документъ четем:

„Безъ да пренебрегва войната, а напротивъ, като ѝ придава най-голямо значение, и безъ да се отказва отъ крайната си целъ FAI предлага да се даде тласък на революцията отъ всички народни организми, върху които нейното действие може да бъде ефективно, за да се осигури разгръщането на започналата революция в прогресивна посока“.

И по-нататък:

„Ние предлагаме пълното премахване на буржоазните остатъци, които съществуватъ все още, и сме склонни да засилваме всички организми, които допринасятъ за тази целъ. В заключението счѣтаме, че вместо досегашната ни позиция на противопоставяне, днес е дългъ на всички анархисти да участватъ във всички институции, които могатъ да послужатъ като гаранция и да дадатъ тласък на новото състояние на нещата“.

Членовете на FAI, които заематъ обществени длъжности, „са поканени да направятъ докладъ предъ Комитетите за своята мисия и дейност, и в тесен контактъ с тях да следватъ във всеки моментъ и във всеки частенъ случай техните (на Комите-

тите) „инспирации“ (или ако не използваме горния заплетен политически и дипломатичен жаргон – техните заповеди, директиви). Всеки член на FAI, назначен на даден обществен/официален пост, каквато и да е неговата природа, може да бъде дежавуиран или освободен отъ длъжността си, щомъ това се счита необходимо отъ компетентните институции на организацията“.

Такива декларации правятъ очевидни намеренията на FAI да си осигури ролята на политическа партия по управленческите въпроси. Защото, за да бъде в състояние да назначава членовете си на обществени постове, FAI трябва да бъде призната отъ правителството като една отъ партиите на „антифашисткия блокъ“. Тя съзнава, че тези действия са несовместими с анархистическата гледна точка, но това не я разколебава. В големите испански градове се организиратъ общи събрания, за да прокарватъ тази чудовищна теза отъ името на... анархизма.

В една декларация за международното анархистическо движение FAI призовава за разбиране в своите действия и за уважение къмъ взетите – следъ „свободни и

разгорещени дискусии“ – решения. (Няма обаче и намекъ за факта, че друзарите отъ FAI по фронтите и още много други не взиматъ гумата при тези обсъждания.)

„Новата структура на FAI, където дадена форма на обществена дейностъ е приета, както и специфичните аспекти на политическа дейностъ, напр. участието на FAI във всички организации, създадени отъ революцията, и на всички постове, където нашето присъствие е необходимо, за да се ускори дейността и да се повлияе на масите и на бойците, бяха сюжетъ на твърде бурни дискусии, безъ това да промени фундаментално нашата тактика и принципи, а само и единствено с огледъ извършването на една адаптация, съобразена с условията както с нуждите на войната, така и с новите проблеми, създадени отъ революцията“.

Въпреки тези уверения, опозицията срещу реорганизацията на FAI е значителна, особено в Каталония, където на регионален пленумъ на групите голѣм брой делегати се оттеглят. Следъ два месеца, в статия, публикувана в *Солитаридад Обрера*, секретарятъ на местната Федерация на анархистически-

те групи в Барселона (Гилберт) поставя отново акцента върху „значителното опозиционно малцинство“, добавяйки, че различията достигатъ дотам, че няколко групи заплашватъ да предизвикатъ разцепление. Създаден е Комитетъ с мисия да намери решение, което ще позволи на значителната опозиция да бъде свободна да продължи да участва във FAI в качеството си на група по интереси, „но представителите отъ тях резолюции отъ органично естество ще бъдатъ зачитани в зависимост отъ броя, който те представляватъ“. Това предложение трябва да бъде представено за ратификация отъ конгрес на FAI.

Планътъ, целящъ увеличаване на броя на членуващите във FAI, изглежда не намира успеха, на който се надяватъ авторите му. Преди юли 1936 г. членовете на FAI са около 30 000, а споредъ Сантьянъ в края на 1937 г. цифрата се покачва на 154 000 души, но спечеленото като количество е изгубено като революционно съдържание. Освен това желанието да се създаде масово движение е осъществено във вреда на анархистическите принципи и на индивидуалните ценности. •

(слева)

САЩ: неписаната история

» » продължава от страница 1

шингтон Питър Кузник, именитият сценарист и режисьор създава документалния телевизионен сериал „Неписаната история на Съединените щати“, който в момента се излъчва в САЩ, а през ноември излезе от печат и обемистият том със същото заглавие като „помагало“ за зрителите. На 750 богато илюстрирани страници с академично прецизна биография Стоун и Кузник запознават читателя с множество истини за „Века на Америка“, които остават слабо известни и днес, когато, по гумите на авторите, „завесата бавно се спуска над Американската империя“. В продължение на няколко броя ще публикуваме откъси от тази забележителна книга.

Из Увод: корените на империята: „войната е рекет“

...Защо нашата страна има военни бази във всяка част на земното кълбо – над хиляда на брой по някои данни? Защо Съединените щати харчат за своите въоръжени сили толкова, колкото всички останали страни взети заедно? Защо все още разполагат с хиляди ядрени оръжия, много от които в готовност да бъдат изстреляни моментално, при положение, че няма държава, която да

представлява непосредствена заплаха? Защо разликата между бедни и богати е по-голяма в Съединените щати, отколкото във всяка друга развита страна, и защо Съединените щати са единствената развита нация без универсално здравеопазване?

Защо такъв малък брой хора – независимо дали цифрата е 300, 500 или 2000 – контролират повече богатства, отколкото най-бедните 3 милиарда души в света? Защо на едно нищожно малцинство от богати американци е позволено да упражнява такъв контрол върху вътрешната политика, външната политика и медиите на САЩ, докато влиянието и жизненият стандарт на огромните маси постоянно падат? Защо американците днес са подложени на такива нива на слеене и намеса, потъпкване на гражданските права и нарушено право на личен живот от страна на държавата, които биха потресли основателите на САЩ и предишните поколения? Защо в Съединените щати има по-малък процент синдикално организирани работници, отколкото във всяка друга развита индустриална демокрация? Защо в нашата страна власт получават водените от лакомия и тесни лични интереси, а не носителите

на такива общочовешки ценности като добрина, щедрост, състрадание, взаимопомощ и солидарност? И защо за огромното мнозинство от американците стана толкова трудно да си представят различно, да не кажем по-добро, бъдеще от очертаното от текущите политически инициативи и обществени ценности?

...Проблемът се утежнява от това, че американците постоянно отричат имперското минало на своята нация и начините, по които то формира днешната ѝ политика. Както отбелязва историкът Алфред Маккой, „за империите миналото е просто поредната чужда територия, която плаче да бъде устроена и даже измислена наново“.

...След изборите [президентските през 1900 г., по време на агресията на САЩ във Филипините – б. прев.] започват да циркулират сведения за зверствата, извършени от американската армия във Филипините, извършени с потресаващи разкази за убийства, изнасилвания и прочулите се и напоследък изтезания с вода. През м. ноември, 1901 г. кореспондентът на в. *Филаделфия Леджър* в Манила пише:

„Днешната война не е безкръвна, фалшива, бутафорна схватка. Нашите войници без-

милостно избиват мъже, жени, деца, арестанти и пленници, активни бунтовници и заподозрени – от десетгодишни момчета нагоре. Преобладава предсавата, че филипинецът сам по себе си не е нещо повече от куче,... чието място е на бунцето. Нашите войници наливат солена вода в гърлата на мъже, за да „ги накарат да говорят“, взимат в плен хора, които се предават с вдигнати ръце, и час по-късно, без капка доказателство, че са бунтовници, ги изправят на перилата на моста и ги разстрелват един по един, за да паднат във водата и да плават за назидание на онези, които намерят разкъсаните им от куршуми трупове“.

Войник изпраца следния доклад на в. *Омаха Уърлд-Хералд*:

„Просваме ги по гръб, по един войник стъпил на всяка ръка и всеки крак, след това вкарваме тояга в устата им и изливаме една кофа вода в устата и носа. Ако продължат да се отъват, изливаме друга кофа. Надуват се като жаби. Казвам ви, това е ужасно мъчение“.

...През септември 1901 г. един двайсет и осемгодишен анархист, Леон Чолгош, застрелва президента Маккинли на Общонационалното изложение в Бъфало. Негов познат анархист разказва как Чолгош се е възмущавал от „зверства-

та, извършени от американското правителство във Филипинските острови“. По ирония на съдбата атенатът довежда на власт още по-закоравял империалист – Теги Рузвелт.

...Защитата на все по-големите инвестиции на американските бизнесмени изисква постоянна военна намеса за поддържането на корумпирани диктатури и смазването на революционни движения. От 1900 до 1925 г. Съединените щати правят непрекъснати военни интервенции в Латинска Америка. Те пращат войски в Хондурас през 1903, 1907, 1911, 1912, 1919, 1924 и 1925 г.; в Куба през 1906, 1912 и 1917 г.; в Никарагуа през 1907, 1910 и 1912 г.; в Доминиканската република през 1903, 1914 и 1916 г.; в Хаити през 1914 г.; в Панама през 1908, 1912, 1918, 1921 и 1925 г.; в Мексико през 1914 г. и в Гватемала 1920 г. Единствената причина, поради която не се намесват и по-често, е, че в много случаи войските просто остават там и окупират страните продължително време: Никарагуа от 1912 до 1933 г., Хаити от 1914 до 1933 г., Доминиканската република от 1916 до 1924 г., Куба от 1917 до 1922 г. и Панама от 1918 до 1920 г. •

(слева)

НИКОЙ НЕ Е ЗАБРАВЕН

Документален очерк за анархиста Манол Васев

„Болшеvizмът се рогу в мерзост, живя в престъпление и ще умре с лъжа на устата!“

» » » продължава от миналия брой

Онези от тях, които физически оцеляват, минават в дълбока нелегалност, макар че още през 1926 г., когато вече премиер е Андрей Ляпчев с неговото управленческо кредо „Со кротце, со благо, со малко кютек!“, отново подхващат безвластническата си агитация. Манол Васев се укрива почти две години в къщата на отколешния митъоганев ятак Вълчо Банев в подножието на родопския връх Айда и след дълги размисления стига до извода, че, за да се съхрани българското анархистко движение, трябва на този исторически етап коренно да се смени тактиката на анархистката пропаганда и революционното действие, които да се насочат най-вече към съществуващите от десетилетия земеделски сдружения, чиято същност по негово мнение е свободняшка и, като се разшири тяхната обществена и производствена дейност, да се обединят в обща федерация „Власовден“, която логически да се превърне в автентична, проанархистическа, синдикална организация.

За съвсем кратко време Власовденските сдружения в града са вече повече от десет и постепенно в Хасковска око-

лия са създадени над тридесет дружества. Основан е и печатен орган на федерацията – вестник „Власовден“, излизащ месечно в над 1000 броя. Власовденски сдружения започват да се изграждат и в други околии из България и федерацията прераства в конфедерация „Власовден“. През месец септември 1932 г. в Хасково се провежда конгрес на федерациите на власовденските дружества в страната, на който се изработва Устав на Земеделската професионална конфедерация „Власовден“ в България, утвърден на 11 април 1933 г. БРП (к.), виждайки мощното влияние на анархистите във Власовденските сдружения, всячески саботира дейността им. Всъщност не би могло и да бъде другояче, щом в Обетованата земя на световния болшеvizм – Съветския съюз – десетки милиони селяни чрез свирепо държавническо насилие са насилствено натикани и закрепостени в тъй наречените колхоза и совхоза, които фактически възкресяват феодалната, крепостническа система от върло деспотичните времена на Руското царско самодържавие... Власовденската конфедерация е забранена след преврата на фашизоидния кръг „Звено“ на 19 май 1934 г. (Н. Дончева. *Анархизмът в Хаско-*

во. Известия на държавните архиви, брой 72, с. 264). Нито една от следващите властващи, държавни клики не отменя забраната на Власовденските сдружения. Болшевишко-фашисткия преврат на 9.9.1944 г. начело с новия-стар министър-председател Кимон Георгиев не само че не възстановява самодейно-народното Власовденско движение, а напролив – изиграва ролята на прелюдия към установяване на драслична тоталитарна система, в която трудовото българско селячество попада в примката на побългарените колхоза и совхоза – ТКЗС и ДЗС... През трийсетте години в тютюнопреработването се премества към нов вид манипулация на тютюна чрез въвеждането на тъй наречената „тонга“, която съкращава три пъти времето на производствения процес и толкова пъти броя на работниците. Излишните „тютюнджии“ се изхвърлят безработни на улицата, без някой да се грижи за техния поминък. Хасково е един от най-големите тютюнообработващи центрове в страната. В манипулацията на тютюна работят хиляди люде – предимно жени и деца. Въвеждането на тонгата заплашва да остави без работа значителна част от тях.

Анархистите, сред които има и много тютюноработници, подхващат усилен разяснителна агитация сред тютюноработничеството за антисоциалните последици от въвеждането на тонгата. Безспорно като най-активен между анархистите по този щекотлив екзистенциален въпрос се издвоява Манол Васев, който гори отпечатва брошура, написана от него за тонгата, в която изтъква пагубните последици от нейното въвеждане точно в този момент на свирепа икономическа депресия, засягаща изобщо възможностите за физическото оцеляване на наемното работничество. По негово инициатива в Хасково се образува Граждански комитет за борба срещу тонгата, който на 19 юли 1930 г. свика в града първото национално събрание против кождерската, експлоататорска рационализация. Опитът на полицията да арестува ораторите-анархисти и най-вече народния трибун Манол Васев среща съкрушителната съпротива на хилядите стачкуващи и се проваля позорно. Стачката парализира работата във всички хасковски тютюневи складове от „Балкантабак“ до „Реколта“. Благодарение на решителния отпор на тютюноработници-

те, предвождани от Манол Васев, до края на сезона тонгата в Хасково не е въведена... (Н. Дончева. *Известия на държавните архиви, брой 72, с. 265*). На 21 юни 1931 г. парламентарните избори в България са спечелени от Народния блок, който взема властта с демаргогски обещания за демократизиране на страната. Това дава възможност на Манол Васев да хвърли цялата си неизтощима бунтовна енергия за популяризирането и легализирането на анархисткото движение в Хасково и региона. От месец октомври 1931 г. заедно с анархиста-толстоист Делчо Василев започват да издават в. „Идеи“ – „двуседмичник за литература, критика и обществени въпроси в светлината на правдата и свободата“, превърнат всъщност в гръзновена трибуна за пропагандиране на безвластническите идеи. На 20 март 1932 г. Хасковската анархистка организация провежда общограждански митинг, свикан пред Градския театър, като пред събралото се множество двучасова реч произнася Манол Васев, който между другото отправя апел към властите да амнистират всички политически затворници. Полицията разпръсва със сила митинга и

» » » продължава на страница 11

„ОСМОМАРТЕНСКА“

Дъщерята на семкаря

Бях ги виждал – малко момиче и още по-малкото му братче – край количката, с която баща им обикаляше из Рагомир и продаваше сиромашката си стока. Така, със семките, бай Лазар успял да изхрани и изучи децата си. Това обаче научих години по-късно, когато отново срещнах Емилия, момичето на семкаря, в Перник. Тя вече беше чиновничка в Минната дирекция, а аз току-що, в края на септември 1944 година, се бях завърнал от Скопския затвор.

Малко преди мен се бяха върнали от българските фашистки затвори и концлагери пернишките ми другари анархисти. Бързо се свързахме, нетърпеливи да създадем организация. Събрахме се една вечер в по-широкото жилище на Борис Сергинов. Бяхме малко над двадесет души, все млади. Като „погръвящо начало“ Мария Доганова прочете реферата си за великия анархист и географ Елизе Реклю – и ето, нашата младежка организация вече си имаше име: след завладяващите думи на Мария едновременно поискаме да я наречем на негово име.

На следващите събирания и акции на „Елизе Реклю“

много скоро започна да идва момичето от Рагомир, Емилия, дъщерята на семкаря. Дейността ни беше легална: болшевиките, все още на принципа „Смърт на фашизма, свобода на народа“, ни търпяха. „Старите“ анархисти, ветераните, им бяха известни – с мнозина от тях редовите „партийци“ бяха лежали в затворите или заедно в партизанските отряди. Това бързо се промени. Анархизмът определено се оказваше по-привлекателната, хуманна, независима от политическите игри и боричканя идея – и тя печелеше нови и нови привърженици, особено сред младежта. Това новата власт не можеше да допусне. Започна с обикновенна бруталност: заплахи, организирани побои (например нашите активисти Мария и Данчо на минаване през с. Лесковец бяха нападени и пребити от група „опоненти“ ремсисти), последваха и други безнаказани „инциденти“... „Индивидуалният“ терор се засилваше – и скоро беше организиран масовият, по примера и опита на „Големия брат“ бяха открити 86 концлагера и затвора по цялата страна за „враговете на народа“, т. е. на властта.

Няма да пиша тук за лагерите и затворите, само ще спомена имената на нашите 7 момичета, минали през тези болшевишки гущезубки. Помня имената на всички, на някои – и родните места:

Мария Лукова Доганова от гр. Копривница; Цветана Джерманова от с. Лесковец; Василка Трендафилова от София; Магда Крумова; Виктория Шурулинкова; Николина Миндова; и Емилия Лазарова от Рагомир, героинята на този мой разказ.

В ранната есен на 1947 година Емилия напуска работата си в Перник и става студентка в Софийския университет. Там се запознава с Дончо Караиванов от Павел Баня, студент от по-горен курс. Влюбват се, споделят общи убеждения, сключват брак, заживяват заедно, учат – докато на 16 декември 1948 година, два дни преди петия партиен конгрес, е предприета обща („всенародна“) акция срещу анархистите. Емилия е арестувана, Дончо успява да се укрие, а по-късно и да премине границата.

След „обработка“ в полицейските участъци жените анархистки от цяла-

та страна са изпратени в концлагера Ножаарево. Там с труг и глаг са „превъзпитавани“; по-късно са преместени в Белене, на остров Щурчето, където се грижат за многобройните свине и прасета... И така до есента на 1953, когато всички лагеристки са освободени. Емилия отива да живее при родителите на Дончо в с. Павел Баня.

След по-малко от година в околностите на Павел Баня се появява... Дончо.

Той не е сам. Другарите му са Христо Несторов (Ицата) и Мильо Иванов (Казак), всички от Казанлъшкия край. И тримата са избягали нелегално от страната и сега са се върнали, за да се включат в борбата срещу болшевишката диктатура.

Спорец западната пропаганда, по това време (1951-53 г.) в България са действали успешно партизански и горански чети.

Реалността се оказва съвсем различна. Властта е успяла да неутрализира съпротивата на всички свои опоненти. Никакви чети няма. Никаква организация. Контактите с неколцината верни приятели, тук-там в селата, са само лични, в ро-

лята им на ятаци-снабдители (без които тримата не биха могли да оцелеят, още повече в планината с ранните студовете и снегове). Дончо обаче успява да изпълни личния си план: да изведе (пак с помощта на стар приятел) Емилия. Тя просто облича палтото си и тръгва без колебание.

Продължението е мъчително, развързката трагична.

Изкопават землянка, високо, встрани от пътища и пътеки. Не могат да излизат навън, за да не оставят следи по снега. Разкрити са след мащабна блокада и претърсване на планината: участват два полка войска, над две хиляди милиционери и доброволци – партийци и комсомолци от околностите и големите градове.

Четиримата се сражават, отдалечавайки се един от друг (в три посоки, Емилия е плътно до Дончо) – с надеждата някой да оцелее... Мильо е тежко ранен от хвърлена граната, изпада в безсъзнание, впоследствие е заловен, лекуван, съден, смъртната му присъда е изпълнена в Софийския централен затвор през 1954

» » » продължава на страница 12

НИКОЙ НЕ Е ЗАБРАВЕН

Документален очерк за анархиста Манол Васев

» » » продължава от страница 10

арестува двадесетина членове на анархистката организация, като впоследствие освобождава осемнадесет от тях. Манол Васев и анархистът Стефан Георгиев са задържани в полицейския участък двадесет и пет дни, а после са изпратени в затвора с едномесечни присъди... (Н. Дончева. *Анархизмът в Хасково. Известия на държавните архиви, брой 72, с. 265*). По време на Испанската гражданска война – 1936-39 г. – анархистите Манол Васев и Славчо Георгиев-Румънец тръгват нелегално за Испания на 25 юли 1938 г., за да се бият в редовете на испанската „Федерация на анархистите в Испания“ (ФАИ) срещу фашиста метежник генерал Франко, подкрепян от нацистка Германия и фашистка Италия, а негласно де факто и от Съветския съюз. В Царство България по туй време управлява прохитлеристкото правителство на фашизираня царедворец Георги Кьосеиванов. В опит да минат българо-гръцката граница, за да хванат кораб за Италия или директно за Испания, се завързва престрелка между анархистите и граничната стража, при което Румънец е ранен и арестуван, а Манол Васев се връща обратно и повече от година се укрива при свои познати в Ро-

допите. Подложен на зверски изтезания в Хасковското окръжно полицейско управление Славчо Георгиев-Румънец издава съмишленика си и хвърлен от третия етаж на полицейската сграда загива, удряйки смъртоносно главата си връз тротоарните плочки... Още щом се завръща в Хасково през месец март 1941 г., Манол Васев е арестуван и без съд и присъда започен в току-що изградения концлагер „Гонда вода“ в Асеновградския регион, а по-късно, през април 1944 г., го интернират в Златоград в туй наречената „Черна рота“, откъдето го освобождават в началото на месец юли същата година. Сутринта на 8 септември 1944 г. Манол Васев, който е своего рода кумир на хасковския тютюноработнически пролетариат, аламинутно организира многохилядна тълпа отрудени, плюещи кървави туберкулозни храчки бачкатори, към които се обръща с огнено слово и завършва с неугържимия призив: „Напред, братя черноработници! Да идем и сринем хасковската Бастилия – хасковската тюрма – и върнем свободата на пленниците на Игола-държава, Вампира-кръвопиец на свободния човешки труг!“ И множеството се понася неугържимо, с вдигнати заканително юмруци, яростно ръмжащо, сякаш гигантско цунами се надига

ураганно изпод народните гълбини. Пред тази апокалиптична гледка хасковските тъмничарски власти моментално отварят вратите на зангана и пред нахъсаното да щурмува човешко стълпотворение се изсипват над триста пандизчи, които не могат да повярват на очите си, плачейки от възмущение и неистова радост. По същото туй време пишман шумкарите от хасковския партизански отряд „Асен Златаров“ чинно си налягат парцалите в скривалищата на неизменно-верния спехиевски ятак Вълчо Банев, под родопския връх Аїда, спазвайки стриктно диалектично-екзистенциалното указание на командира си, болшевика-сталинист Иван Араклиев: „Другари! Карайте яваш-яваш, да не ни набарат и мърцина изпотрепят, та други, хептен незаслужили келепирджии тарикатски да намажат филиите си подире предстоящата победа!“ И ето че чак на 10 септември 1944 г., сиреч един ден след туй нареченото Деветосептемврийско народно въстание, народните поборници се появяват острожно в село Болярово, където от няколко часа в селската мера клечат още по-осторожно седемнадесет напикани от страх кандидат-партизани, фактически цялото ръководство на Хасковската окръжна и градска

организация на БРП (к), които са тутакси кооптирани, макар и постфактум към партизанската дружинка, която към 18 и половина часа триумфално дефилира по хасковските улици, еуфорично посрещната от ликуващи тълпи народ. Идва времето на всекидневните гръмогласни митинги, на лозунговите деригъзици: „Смърт на фашизма! Свобода на народа!“ и на какви ли не още политшашарми... На 12 септември 1944 г. на централния градски площад в Хасково местната ОФ власт свиква поредния общоградски митинг, на който току-що назначеният от Окръжния комитет на ОФ за хасковски кмет Георги Даскалов от БРП (к) и един от най-изявените кооптирани псевдопартизани в отряд „Асен Златаров“ призовава митингуващото множество да отиде в артилерийските казарми, за да се побратими с войниците. Когато огромната тълпа народ изпъва казармения гвор на Втори артилерийски полк изведнъж от втория етаж на една от военните сгради затрещават злокобно картечни изстрели. Мигновено сред тълпата настъпва невъобразима паника – всеки бяга кой какъдето види... Из всеобщата неразбория и суматоха се възправя обаче един невъзмутим мъжага, който с няколко прибежки нахлува в зданието-източ-

ник на картечната пуковетевица и само след няколко мига отвътре навън се появяват с вдигнати ръце две офицерски фигури, без фуражки, с разчорлени коси, а подир тях с два насочени шмайзера в ръце се изтъпанчва едрата фигура на Манол Васев, който гръмко се провиква към иззубилоото ума и гума от уплаха народно гъмжило: „Влизай, народе и се въоръжавай! Вътре е оръжейният склад – само гето танкове няма! Хаїде! Революцията започна!“ (Н. Дончева. *Анархизмът в Хасково. Известия на държавните архиви, брой 72, с. 267*). Всъщност в този сублимен момент титаничният анархист подписва неволно смъртната си присъда... Болшевиките никога не прощават публичните си унижения, а в случая само един-единствен анархист обезоръжава военната съпротива на Втори артилерийски полк и то когато хасковските и кой знае защо дошли (може би за обмяна на опит?) борисовградски (днешен Първомай – б. ред.) партизани се изпокриват в миша дупка, а току-що триумфално назначеният хасковски кмет, ВИП болшевикът Георги Даскалов, буквално напълва гащи от ужас, че ще го гръмнат в блъвналата спорадична пуковетевица... •

МАКАР
(слегва)

„ОСМОМАРТЕНСКА“

Дъщерята на семкаря

» » продължава от страница 11

година. Ицо стреля, докато има патрони, после ляга върху последната граната, прави се на мъртъв и я взривява, когато го заобикалят преследвачите...

Оставих разказа за Дончо и Емилия накрая. Познаването на терена и късметът или ранното смрачаване им помагат да се притаят в тясно дере и да изчакаят дълбоката нощ. Тръгват по неочакван от преследвачите път: прекосяват шосето между селото и гарата Павел Баня, прецапват реката там, където е най-плътка... Напускат блокирания район. През това време копоите са нахлули в село Павел Баня и околните села, претърсват домовете на заподозрени симпатизанти, арестуват над 50 души. След подобаваща „обработка“ 11 от тях са съдени като „помагачи“. Прекарват години в затвора...

Нощ след нощ Дончо и Емилия вървят на юг. Няма храна. Няма нищо освен компас. Цитирам дошлите до нас думи на самия Дончо: „Пътуването през горите

*Пътуването през
горите нощем,
криенето от всичко
живо (хора и кучета)
направи от нас
нещастни диваци,
които, като видеха
овчари или дървари,
ги заобикаляха,
вместо да отидат
при тях да потърсят
хляб...*

нощем, криенето от всичко живо (хора и кучета) направи от нас нещастни диваци, които, като видеха овчари или дървари, ги заобикаляха, вместо да отидат при тях да потърсят хляб... Беряхме по горите коприва, лапавец, мокрец, млада трева, борови

и букови пъпки, разни стипчиви луковици, врански лук и козя брада и ги ядохме, за да живеем... Презашихме безброй дерета, вади и реки. Прекосихме неизброимо число баури и долове... Изнемоцели от умора, глад, студ, мокрота и безсъние, ние просто се влачехме като премазани змици, по цели часове и нощи успяхме да изкачим само по един връх или да минем само през един дол, но... не се отказвахме да вървим на юг и все на юг”.

Броят дните: петдесет и шест.

На петдесет и седмия са на гръцка територия.

След време се установяват във Франция.

Там се ражда синът им. После умира Дончо. Последната вест, отпреди доста години, е, че Емилия е неизлечимо болна.

В една милиционерска изложба в София – малко след описаните събития – имаше снимка с надслов „Терористката“.

На снимката е Емилия Лазарова, момичето от Радомир. •

Александър Наков

ВЕЧЕ И В КНИЖАРНИЦА „НИСИМ“

Анархистка литература можете да намерите вече и в книжарница „Нисим“ на бул. Васил Левски 59 в София на обявените в каталога цени.

ПОЛЕЗНИ КНИГИ НА НИСКИ ЦЕНИ

КНИГИ:		
1. Основи на безвластието – Г. Хаджиев	3 лв	
2. Национално освобождение и безвластие – Г. Хаджиев	3 лв	
3. Вчерашни, днешни и утрешни проблеми – Г. Хаджиев	3 лв	
4. История на безвластническото движение в България – Г. Хаджиев	3 лв	
5. Моя път (спомени в два тома) – Г. Хаджиев	2x3 лв	
6. Феноменът Махно – П. Аршинов	3 лв	
7. Заблужденията на марксизма – Пиер Рамю	3 лв	
8. Събитието на века – анархистическа Испания – Г. Левал	3 лв	
9. Взаимопомощта – фактор на еволюцията – П. Кропоткин	3 лв	
10. Краят на държавата и капитала – Г. Константинов	5 лв	
11. С думи вместо с куршуми – Г. Константинов	7 лв	
12. Възможна ли беше съпротивата срещу ДС? – Г. Константинов	5 лв	
13. Национализъм и култура – Рудолф Рокер	4 лв	
14. Национализъм и култура – Рудолф Рокер том II	7 лв	
15. Избрани страници за и от него – Михаил Бакунин	4 лв	
16. Барутни (по)мисли – Г. Константинов	7 лв	
17. Хляб и свобода – П. Кропоткин	6 лв	
18. Ставайте, робове – Г. Константинов	7 лв	
19. Досие на обект №1218 – Александър Наков	4 лв	
20. Спомени за израстването – Христо Колев ГОЛЕМИЯ	7 лв	
21. Адски калейдоскоп (в два тома) – Г. Константинов	2x7 лв	
22. Преобразуването на обществото или екоанархизмът – М. Букчин	7 лв	
23. Един проект за социална революция – ФАФ	4 лв	
24. Спомени – Стоян Цолов	7 лв	
25. Статии – Георги Божилков	10 лв	
26. Христо Ботев – Евгений Воков	7 лв	
27. Живот под черен небосвод – Георги Божилков	7 лв	
28. Напред и ако пътят води към Голгота! – Георги Константинов	7 лв	
29. Свободата, Санчо, е велико нещо! – Георги Константинов	7 лв	
30. Спомени за бъдещето – Желязко Петков	5 лв	
31. Достоевн живот – Трифон Терзийски	4 лв	
32. Лични откровения – Георги Божилков	7 лв	
33. Емигрантски спомени – Георги Константинов	2x7 лв	

БРОШУРИ:		
1. Стопанисването на земята – Г. Хаджиев	2,50 лв	
2. Проблемът за организацията на анархизма – Г. Хаджиев	2,50 лв	
3. Що е анархизмът?	2,50 лв	
4. Отговор на една върваща – С. Фор	2,50 лв	
5. За общината	2,50 лв	
6. Федерализъм и централизъм – Рудолф Рокер	2,50 лв	
7. Крахът на руския държавен комунизъм – Рудолф Рокер	3 лв	
8. Килифарево народно въстание и килифарева чета	3 лв	

Тези книги и нови заглавия можете да купите от антикварната книжарница на пл. „Славеков“ №7. Някои от тях могат да се намерят и в книжарницата на бул. Дондуков срещу Първа английска гимназия. Същите още могат да бъдат поръчани и изпратени от **Тодор Иванов – телефон за заявки и доставки 0896 613 727.**

АНАРХОКАЛЕНДАР

- На 02.03.1921 г. кронщадските матроси въстават срещу болшевишката власт.
- На 03.03.1756 г. е роден английският философ и предтеча на анархизма Уилям Годуин.
- На 03.03.1924 г. в Хасковския затвор е убит от надзирателите анархистът Жеко Гергинов.
- На 05.03.1894 г. в Пловдив под редакцията на Димитър Господинов Бойкинов излиза първия пропагандиращ анархистки идеи вестник „Борба“.
- На 07.03.1921 г. Троцки нарежда да се нападне въстанията Кронщад.
- На 09.03.1900 г. групата на „Гемиджиите“ започва прокопаването на канал за поставяне на взрив под банк „Отман“ в Цариград.
- На 10.03.1945 г. са арестувани всички делегати на конференцията на ФАКБ в софийския квартал Княжево, след което повечето от тях са въдворени в ТВО край Дуница.
- На 11.03.1981 г. в Хасково почива анархистът Делчо Василев Демирев, преминал през фашистките и болшевишки концлагери.
- На 11.03.1999 г. в София почива анархистът Стоян Иванов Цолов, участник в Испанската гражданска война, политически затворник преди и след 9 септември.
- На 12.03.1958 г. в Сливенския затвор от ДС е отровен анархистът Манол Васев (Йордан Бърлаков).
- На 15.03.1830 г. в град Сен Фойла Гране е роден анархистът и известен географ Елизе Реклю.
- На 17.03.1906 г. в град Цинцинати, САЩ умира анархистът Йохан Мост, автор на книгата „Религиозната чума“.
- На 18.03.1871 г. е обявена Парижката комуна.
- На 18.03.1947 г. в София почива Михаил Герджиков, анархист, ръководител на Преображенското въстание.
- На 19.03.1905 г. в Килифарево е родена анархистката Надежда Симеонова Попова, участник в Килифаревското въстание и четата на „Братя Бълхови“.
- На 20.03.1925 г. край град Елена, в сражение с полицията загива анархистът Димитър Петков Цонев.
- На 23.03.1954 г. край Павел Баня, в сражение с милицията и армията е убит анархистът Христо Димитров Несторов.
- На 24.03.1902 г. в град Плевен е роден писателят анархист Борис Шивачев.
- На 25.03.1873 г. в град Мангуция е роден немският анархосиндикалист и теоретик Рудолф Рокер.
- На 26.03.1923 г. Ямбол са избити от военните 23-ма анархисти, начело с Тодор Дързев.
- На 29.03.1927 г. в село Палатово е роден анархистът Асен Илиев Христов, жертва на болшевишката терор.

Помощи за „Свободна мисъл“

1. Читател	10 лв
2. Георги Константинов, София	100 лв
3. Никола Александров, Мангра	10 лв
4. Александър Наков, Перник	10 лв
5. Благой Радев, Дупница	50 лв
6. Кольо Гърнев, Богомилово	10 лв
7. Антон Николов, Франция	150 лв

БАНКОВА СМЕТКА В ЛЕВА (IBAN):

BG86 UBBS 8261 1010 0473 10

Т Б ОББ АД, КЛОН ПЕРНИК
ФАБ БЛАГОДАРИ ЗА ОКАЗАНАТА ПОДКРЕПА!

Вестник „Свободна мисъл“ не печели от реклами или обяви и не е спонсориран от никакви патриотични бизнесмени и затова не изплаща хонорари. Редакцията приема материали, написани грамотно на стандартни машинописни страници – 30 реда на страница, 55 знака на ред или набрани на компютър. Всеки автор носи отговорността за съобщените факти и твърдения!
Ръкописи не се рецензират и не се връщат!

сайт на ФАБ: www.anarchy.bg
сайт на „Свободна мисъл“: sm.a-bg.net
имейл на ФАБ: fab@a-bg.org

телефон за връзка с ФАБ

0896 613 727

адрес на редакцията

София, ЖК Надежда, пощенски клон 1220, пощенска кутия 59
отговорен редактор **А. Ванчев**
предпечатна подготовка **Свободна мисъл**

АБОНАМЕНТ 2013 СВОБОДНА МИСЪЛ

Драги читатели,
Абонаментът за вестник „Свободна мисъл“ МОЖЕ ДА СТАВА ДО 15-ТО ЧИСЛО НА ВСЕКИ МЕСЕЦ ВЪВ ВСИЧКИ пощенски клонове на страната. За 1 година – 6,00 лв; за 6 месеца – 3,00 лв; за 3 месеца – 1,50 лв. Цена на един брой – 0,50 ст.

Каталожен номер
649

era.a-bg.net

ЕВОЛЮЦИЯ, РЕВОЛЮЦИЯ, АНАРХИЯ – предаване за свободен живот

Екипът поднася „мамки новини“ и представя света през очите на хората, които обичат свободата си и уважават нуждите на останалите. В предаването участват активисти от различни социално ориентирани организации на български младежи – студенти, анархисти, еколози, но тези, на които разчитаме, за да бъдем интересни и уникални, са слушателите. Всеки може да се свърже с екипа на предаването чрез скайп или чрез форума, а ние се стараем да не оставим неизразена позиция по време на живото предаване. Предаването се излъчва всеки четвъртък от 20:00 часа по местното радио на безвластниците. Когато няма живо предаване, на този адрес се въртят автоматични записи. Цялото съдържание на предаването излиза предварително на сайта, а ден-два след излъчването можете да чуete запис от него. •